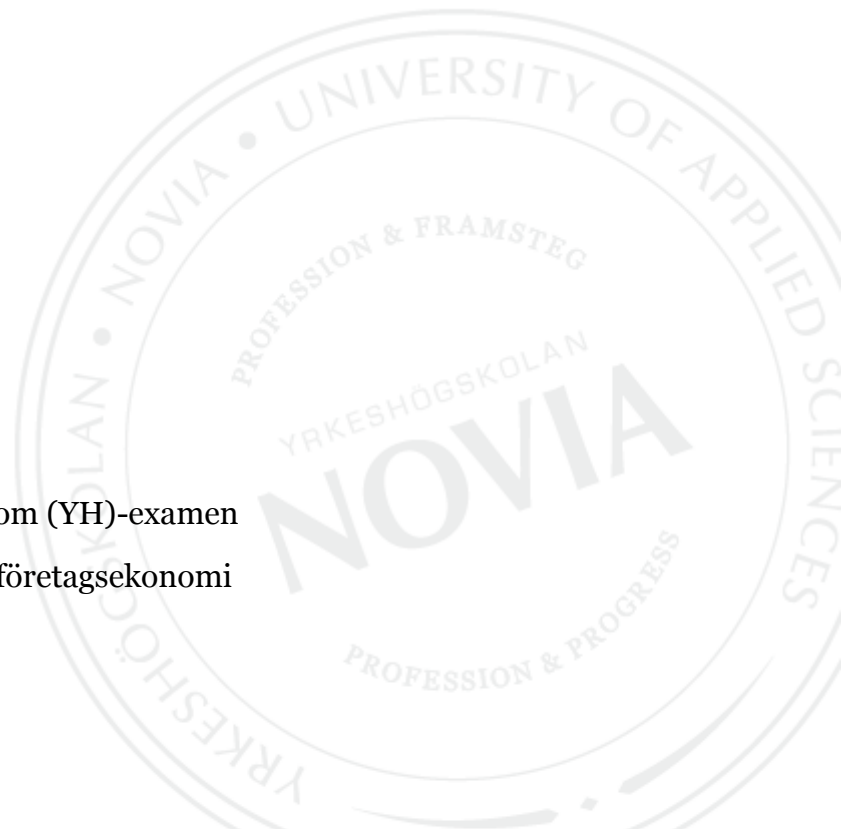

Revisorer som ett aktivt verktyg i kampen mot ekonomisk brottslighet?

Maarit Ronkainen

Examensarbete för tradenom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet i företagsekonomi
Raseborg 2011

EXAMENSARBETE

Författare: Maarit Ronkainen

Utbildningsprogram och ort: Företagsekonomi, Raseborg

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Redovisning

Handledare: Inger Tallgård, Rita Sourander

Titel: Revisorer som ett aktivt verktyg i kampen mot ekonomisk brottslighet?

Datum 25.11.2011

Sidantal 40

Bilagor 1

Sammanfattning

Detta examensarbete behandlar revisorns lagstadgade arbetsuppgifter, ansvar samt denna yrkesgrupps möjligheter att eventuellt ha en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet. Syftet med arbetet är således att undersöka ifall revisorer i framtiden kunde vara aktivt med i bekämpningen, i samarbete med finska myndigheter.

Den teoretiska referensramen baserar sig på revisorns arbetsuppgifter i synnerhet beträffande ekonomisk brottslighet. Ekonomisk brottslighet och dess bekämpning i allmänhet berörs också. I sista kapitlet knyter jag ihop de ovannämnda delarna med en diskussion kring revisorns roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet. Detta gör jag med hjälp av facklitteratur och diverse artiklar.

I den empiriska delen är undersökningsmetoden kvalitativ. Jag valde att intervjua en CGR-revisor, en polis- och en skattemyndighet. Genom intervjuerna ville jag ta reda på hur samarbete revisorer och myndigheter har. Dessutom granskade jag hurdana uppfattningar revisorer och myndigheter har om revisorns arbete samt möjligheter att aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet. Jag granskade även om det fanns ett så kallat förväntningsgap mellan dessa aktörer.

Det framkom i undersökningen att det inte finns något klart förväntningsgap mellan myndigheters förväntningar och revisorns arbete. Ingen av respondenterna tyckte heller att revisorer i framtiden borde ha en aktiv roll i bekämpningen av ekonomisk brottslighet trots att det kunde minska antalet ekobrott.

Språk: Svenska   Nyckelord: Revisor, Revision, Ekonomisk brottslighet,
Bekämpning av ekonomisk brottslighet

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Maarit Ronkainen

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Liiketalous, Raasepori

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Laskentatoimi

Ohjaajat: Inger Tallgård, Rita Sourander

Nimike: Tilintarkastajat aktiivisena työkaluna taistelussa talousrikollisuutta vastaan? / Revisorer som ett aktivt verktyg i kampen mot ekonomisk brottslighet?

Päivämäärä 25.11.2011

Sivumäärä 40

Liitteet 1

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö käsittelee tilintarkastajan laissa määriteltyjä työtehtäviä, tilintarkastajan vastuuta sekä kyseisen ammattiryhmän mahdollisuuksia olla aktiivisesti mukana talousrikostorjunnassa. Työn tarkoituksena on näin ollen tutkia, josko tilintarkastajat voisivat tulevaisuudessa olla aktiivisessa osassa talousrikostorjunnassa yhteistyössä suomalaisten viranomaisten kanssa.

Teoriaosuus koostuu tilintarkastajan työtehtävistä, erityisesti koskien talousrikollisuutta. Talousrikollisuutta sekä talousrikostorjuntaa käsitellään myöskin yleisellä tasolla. Viimeisessä kappaleessa lyön nämä osuudet yhteen keskustelemalla tilintarkastajan roolista talousrikostorjunnassa. Tämän teen ammattikirjallisuuden sekä erinäisten artikkeleiden avulla.

Empiirisessä osiossa tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen. Haastattelin yhtä HTM-tilintarkastajaa, yhtä vero- sekä yhtä poliisiviranomaista. Haastatteluiden perusteella halusin selvittää, millaista yhteistyötä tilintarkastajien ja viranomaisten välillä on. Tämän lisäksi tutkin, millaisia käsityksiä tilintarkastajilla itsellään sekä viranomaisilla on tilintarkastustyötä koskien. Keskiössä oli erityisesti tilintarkastajan mahdollisuudet aktiivisesti torjua talousrikollisuutta. Pyrin myös selvittämään, josko näiden toimijoiden välillä on ns. odotuskuilu.

Tutkimuksessa tultiin siihen tulokseen, ettei ainakaan selkeää tilintarkastukseen kohdistuvaa odotuskuilua näiden osapuolien välillä ole. Kukaan vastaajista ei myöskään ollut sitä mieltä, että tilintarkastajien tulisi tulevaisuudessa olla aktiivinen osa talousrikostorjuntaa siitäkin huolimatta, että se voisi vähentää talousrikoksien määrää.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Tilintarkastaja, Tilintarkastus,

Talousrikollisuus, Talousrikollisuuden torjunta

BACHELOR'S THESIS

Author: Maarit Ronkainen
Degree program: Business Administration
Specialization: Accounting
Supervisors: Inger Tallgård, Rita Sourander

Title: Accountants As an Active Tool in Fighting Economic Crimes?/ Revisorer som ett aktivt verktyg i kampen mot ekonomisk brottslighet?

Date 25 November 2011

Number of pages 40

Appendices 1

Summary

This is a study of accountants' assignments and liability according to the Finnish auditing law. The aim of my thesis is to investigate if accountants, together with Finnish authorities, could have an active role in fighting economic crimes in the future.

The theoretical part is based on the assignments of accountants specially with reference to economic crimes. Economic crime and its control is brought up on a common level.

The survey was carried out as a theme interview with an auditor, a police inspector and a tax inspector. I wanted to find out what kind of opinions there are according to auditing work. Furthermore, I wanted to investigate if the auditors could fight economic crimes and in which ways that could be possible. I even tried to find out whether there is an expectation gap between these operators.

The results show that there is no clear expectation gap between accountants and authorities. None of the respondents thought that auditors could have an active role in combating the economic crimes in the future even though it could reduce economic criminality.

Language: Swedish
Fighting economic crimes

Key words: Auditor, Audit, Economic crimes,

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Problemformulering	2
1.2	Syfte	2
1.3	Forskningsfrågor	2
1.4	Avgränsningar	3
1.5	Teori	3
2	Revisionslagstiftning och revisionskyldighet.....	4
3	Revisorns arbete.....	5
3.1	God revisionssed.....	6
3.2	Objektivitet	7
3.3	Tystnadsplikt	7
3.3.1	Lagen om penningtvätt och Centralen för utredning av penningtvätt	8
3.4	Rapportering.....	9
3.4.1	Revisionsanteckning	9
3.4.2	Revisionsberättelse.....	9
3.4.3	Revisionsprotokoll.....	10
3.5	Förväntningsgapet inom revision	10
4	Revisorns ansvar	11
4.1	Disciplinärt ansvar.....	11
4.2	Skadeståndsskyldighet.....	13
4.3	Straffrättsligt ansvar	13
5	Ekonomisk brottslighet.....	14
5.1	Definition	15
5.2	ISA 240	16
5.2.1	Professionellt skeptisk inställning.....	18
5.3	Revisionsrisker och brottslighet	18
5.4	Going concern-situation vid revision	20
6	Bekämpning av ekonomisk brottslighet	20
6.1	Historia och utveckling i Finland	21
6.2	Programmet för bekämpning av ekonomisk brottslighet.....	22
6.2.1	Enheten för utredning av grå ekonomi vid Skatteförvaltningen	23
6.3	Revisorer som en del av dessa program?.....	23
7	Val av metod.....	26

8	Undersökning & Resultatredovisning	27
8.1	Allmänt om revisorns arbetsuppgifter	27
8.2	Revisorns ansvar	28
8.3	Revisorer i kampen mot ekonomisk brottslighet?	29
9	Analys och slutsatser	32
10	Avslutning.....	34
	Källförteckning	36

Bilaga 1   Intervjufrågorna

1 Inledning

År 2007 fick Finland en ny revisionslag vilken förde med sig väsentliga ändringar även i många andra inhemska lagar. Den nyaste lagstiftningen baserar sig på europeisk reglering vars bakgrund ligger i den utveckling som skedde på 2000-talet i USA. I början av 2000-talet förekom ett stort antal revisionskandaler i USA, där det mest kända sammanbrottet var energibolaget Enrons konkurs och nedmonteringen av revisionssammanslutningen Arthur Andersen. Eftersom dessa stora svindlerier främst var förövade av själva företagen, blev diskussioner kring dåliga interna och externa kontrollsystem i bolagen ytterst aktuella. Detta ledde till ett stort behov av nya, grundligare reformer, först i USA och senare som reflexverkan i Europa. Den Europeiska Unionens nya revisionsstandard, som också har implementerats i den nya finska revisionslagen, är ett konkret exempel på detta. (Andersson, 2010, 10).

Den lagstadgade revisionen baserar sig på granskning av bokföring, bokslut, verksamhetsberättelse samt förvaltning. Revisionen är en omfattande process vilken redan i sig innehåller ett stort antal risker. Eftersom resurserna är begränsade, måste revisorn ofta stöda sin granskning på så kallade stickprov vars huvudsakliga syfte är att kontrollera sanningsenlighet och kvalitet på företagsverksamheten. Revisorn behöver få rimlig säkerhet på att bokslutet samt andra informationskällor stämmer överens med företagets verkliga ekonomiska ställning. Genom granskning uppgörs den slutliga produkten, revisionsberättelsen, som blir en offentlig handling. På basen av revisionsberättelsen kan även olika intressentgrupper få en uppfattning om företagets ekonomiska situation och framtidsutsikter.

I arbetet behandlas revisorns lagstadgade arbete först på en allmän nivå. Därefter går jag in på revisorns ansvar samt på ekonomisk brottslighet. I teoridelens sista kapitel knyter jag ihop hela den teoretiska referensramen med en diskussion kring bekämpning av ekonomisk brottslighet och revisorn roll i den. I det sista kapitlet lyfter jag även fram svenska aktiebolagslagen eftersom svenska revisorer har en aktiv rapporteringsskyldighet vid misstanke om ekonomisk brottslighet och har således lite avvikande system i jämförelse med den finska lagstiftningen. I den kvalitativa undersökningen tar jag reda på hur själva revisorerna och finska myndigheter upplever revisorns möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet. Jag vill vidare undersöka hurudant samarbete myndigheter och revisorer har

sinsemellan och även ta reda på ifall det finns ett förväntningsgap mellan myndighetssidan och revisorer beträffande bekämpning av ekobrott.

1.1 Problemformulering

Debatten kring revisorns ansvar har blivit ytterst aktuell under 2000-talet. I synnerhet lagreformen år 2007 öppnade nya dörrar för diskussionen om revisorns straffrättsliga ansvar. Härigenom har även revisorns möjligheter att aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet lyfts fram. I detta arbete ligger fokus på den sistnämnda problematiken: Kunde revisorer aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet? Hurdana uppfattningar har revisorer om saken och skiljer deras åsikter från finska myndigheters uppfattningar? Med andra ord: Finns det kanske ett förväntningsgap mellan revisorer och andra instanser, som aktivt är med i bekämpningen av ekonomisk brottslighet?

1.2 Syfte

Det övergripande syftet i detta arbete är att redogöra vad som hör till revisorns lagstadgade arbetsbeskrivning samt hurdana bestämmelser och yrkesetiska principer som styr revisorns arbete beträffande risker för ekonomisk brottslighet. Med hjälp av en kvalitativ undersökning vill jag även ta reda på hur CGR-revisorer och myndigheter från olika organ upplever revisorns möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet. I den empiriska delen kommer fokus att vara på frågeställningen: ”Kunde revisorer ha en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet?” Jag vill även undersöka om det finns ett förväntningsgap mellan finska myndigheters uppfattningar om revisorns möjligheter att aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet och de resurser som revisorn faktiskt har till buds.

1.3 Forskningsfrågor

På basen av arbetets syfte och problemformulering blev forskningsfrågorna följande:

- Hurdana uppfattningar har myndigheter om revisorns arbetsuppgifter och möjligheter att upptäcka och anmäla ekonomiska brott? Med andra ord: Finns det ett förväntningsgap mellan dessa parter?
- Hur upplever revisorer situationen: Har de möjlighet att ingripa vid ekonomisk brottslighet, och om så, i hurdan omfattning?

- Hurudant samarbete har revisorer och myndigheter? Kunde revisorer ha en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet? Varför eller varför inte?

1.4 Avgränsningar

Detta arbete behandlar endast godkända CGR-revisorer och deras arbete: Lekmannarevisorerna har jag uteslutit eftersom deras behörighet att arbeta som revisor upphör vid slutet av år 2011. Dessutom är lekmannarevisorerna oberoende av vissa viktiga kontroller som de godkända revisorerna har.

Ekonomisk brottslighet har jag lyft fram som en stor bit. Jag har inte velat skilja mellan olika former av ekonomisk brottslighet av två orsaker: För det första är begreppet *ekonomisk brottslighet* väldigt diffust. Att dela upp och kategorisera ekobrotten är således ytterst utmanande. För det andra koncentrerar jag mig på ekonomiska brottslighetens bekämpning på en allmän nivå. Således är det relevant att diskutera ekonomisk brottslighet som ett stort samhälleligt fenomen.

I undersökningen har jag valt att intervjua en representant från skatte- och polismyndighet. De är aktiva aktörer i kampen mot ekonomisk brottslighet och har även nära arbetsrelation till den ekonomiska brottsligheten som sker i företagsvärlden.

1.5 Teori

I den teoretiska referensramen lyfts först fram bakgrundsfakta om den allmänna revisionsskyldigheten samt revisorns lagstadgade arbete. Därefter går arbetet in på revisorns ansvar och ekonomisk brottslighet. I de sista kapitlen berättar jag närmare om bekämpning av ekonomisk brottslighet och diskuterar revisorns möjligheter att aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet. Teoridelens förstahandsuppgift är att ge läsaren en överblick över revisionsarbete och ekonomisk brottslighet samt dess bekämpning. Teorin skall fungera som ett sammanställande verktyg för den empiriska delen.

2 Revisionslagstiftning och revisionskyldighet

Revisionsarbetet normeras av den finska revisionslagen och statsrådets förordning om revision. Revisionslagen är en allmängiltig lag som reglerar bland annat vem som får arbeta som revisor och vilka sammanslutningar som är förpliktade att välja en revisor. I allmänhet är alla aktiebolag, bostadsaktiebolag, andelslag, öppna bolag, kommanditbolag, stiftelser och föreningar revisionskyldiga. Detta innebär att sammanslutningar - på grund av sin juridiska form - skall välja en revisor och låta förrätta revision i enlighet med lagen.

Den nuvarande revisionslagen trädde i kraft 1.7.2007 och förde med sig avsevärda ändringar. En av de största reformerna var att mikroföretagen befriades från revisionskyldigheten. Detta betyder att små bokföringsskyldiga under vissa förutsättningar inte behöver utse en revisor. (Halonen & Steiner, 2010, 29). Revisionen behöver inte heller upprättas om inget eller endast ett av de följande kraven uppfylls:

- Balansomslutning överstiger 100 000 €
- Omsättning eller motsvarande avkastning överstiger 200 000 €, och/eller
- Antalet anställda överstiger ett medeltal på tre personer. (13.4.2007/459 § 4, 1-2 mom.).

Även om en sammanslutning inte skulle uppfylla de ovannämnda kraven, kan den ändå bli tvungen att besluta om revision om så föreskrivs i någon annan lag eller sammanslutningens egna stadgor. Dessutom skall bolag, vars huvudsakliga verksamhet är finansiering, eller ägande samt hantering av värdepapper alltid välja en revisor oberoende av om kraven uppfylls eller inte. Bankerna och försäkringsbolagen är således alltid revisionskyldiga. Däremot gäller revisionskyldigheten inte enskilda näringsidkare, jordbrukare, staten, kommuner eller församlingar. De har skilda bestämmelser om revision i speciallagar. (Tomperi, 2009, 15-16). Grundligare bestämmelser om upprättandet av revision finns till exempel i lagen om bostadsaktiebolag, aktiebolagslagen och konkurslagen. (Halonen & Steiner, 2010, 30).

Vid sidan om den nya lagen tillämpas ytterligare vissa övergångsbestämmelser av den gamla lagen. Övergångsbestämmelserna behandlar främst så kallade lekmannarevisorer som inte är berättigade att arbeta som revisorer efter 31.12.2011 då övergångstiden tar slut. Från och med år 2012 skall revisorn vara en av Centralhandelskammaren godkänd revisor (CGR-revisor) eller av Handelskammaren godkänd revisor (GRM-revisor). (Tomperi,

2009, 14). I olika lagproportioner diskuterades mycket kring lekmannarevisorers behörighet att arbeta som revisor. Eftersom lekmannarevisorernas arbete inte kontrollerades så som de utbildade revisorernas, ansågs ett förenhetligande vara nödvändigt. Regeringen bestämde att det i den nya lagen skall ställas krav på vem som kan kalla sig för revisor.

Förutom den finska lagstiftningen, finns också andra rekommendationer, anvisningar och bestämmelser som styr revisorns arbete. Centralkammarens revisionsnämnd (TILA) godkänner CGR-revisorer och CGR-samfund, och tillsammans med Statens revisionsnämnd utövar de tillsyn över CGR-verksamheten (13.4.2007/459 § 39, mom. 1-2). Nämnderna ger också råd och utlåtanden om tillämpning av lagen. Därutöver har revisionsbranschen en egen intressebevakningsorganisation, Föreningen CGR ry, vars främsta målsättning är att utveckla revisionsarbetet genom att aktivt delta både i nationella och internationella lagstiftningsprocesser. Som medlem i den internationella takorganisationen IFAC, har föreningen även en central roll i utvecklingen av god revisionssed i Finland. Föreningen CGR utarbetar diverse revisionsstandarder och -rekommendationer som baserar sig på det Internationella Revisorsförbundet IFAC:s anvisningar och standarder. För Föreningen CGR:s medlemmar är standarderna bindande. De första anvisningarna av Föreningen CGR publicerades 1.7.2000 och sen dess har de kompletterats och preciserats så att de i hög grad motsvarar IFAC:s ISA-standarder. ISA-standarder finns inte direkt implementerade i den finska revisionslagen utan de anses främst vara en viktig del av god revisionssed. Visserligen hör 97 % av alla CGR- och GRM-revisorer till föreningen CGR vilket i praktiken betyder att ISA-standarderna redan är bindande för de flesta finländska revisorer. (KHT-yhdistys, 2009, 9; KHT-yhdistys, 2010, 49).

3 Revisorns arbete

Kort sagt innefattar revisionen granskning av en sammanslutnings bokföring, bokslut, verksamhetsberättelse samt ledningens förvaltning (13.4.2007/459 § 11). Denna granskning utformar revisorns kärnarbete som också kallas för en lagstadgad revision. Utöver sitt kärnarbete, kan revisorer erbjuda andra tjänster så som konsultering och rådgivning i ärenden som exempelvis kan beröra beskattning eller bokföringstekniska frågor. Dessa så kallade tilläggstjänster baserar sig på frivillighet, men de är ändå en viktig del av revisorns arbetsbeskrivning. Som följande kommer jag att närmare behandla

revisorernas lagstadgade arbete: Hurdana yrkesetiska principer och bestämmelser skall följas och hurdan rapportering behövs för varje revidering? (Horsmanheimo & Steiner, 2008, 27).

3.1 God revisionssed

Revisorer skall alltid följa god revisionssed vid utförandet av de uppgifter som avses i lagen. Bestämmelsen om god revisionssed finns med i revisionslagen och den kan anses vara en av de mest centrala normerna i revisionsarbetet (13.4.2007/459 § 22). Ur den juridiska synvinkeln gäller följandet av god revisionssed på alla tillämpningsområden och således reglerar den både den lagstadgade revisionen samt sådana uppdrag som baserar sig på avtal, till exempel rådgivning och konsultering. När det gäller den lagstadgade revideringen, skall revisorn också ta i beaktande de internationella standarderna och efterlyda dem: Detta anses höra till god revisionssed. (Kaisanlahti, 2007).

God revisionssed, liksom god bokförings- eller affärsed, är en del av sedvanerätten, vars bestämmelser utgör ett viktigt normsystem i Finland. I revisionslagens förarbete definieras god revisionssed som ett tillvägagångssätt som är jämförbart med god bokföringssed och advokatsed. Revisorn måste i sitt arbete efterfölja både de etiskt och yrkesmässigt accepterade principerna. Därför finns bestämmelsen om god sed med som en allmän föreskrift i lagen. Dessutom leds arbetet av yrkesetiska principer och andra speciallagar samt internationella standarder. (Kaisanlahti, 2007; Halonen & Steiner, 2010, 31-32).

Trots att begreppet god revisionssed är relativt diffust, ger Steiner och Halonen (2010, 32) en lista på de källor som styr tillämpningen av god redovisnings- samt revisionssed:

- lagar, direktiv och revisionsstandarder
- yrkeslitteratur så som böcker och tidskrifter, och
- observationer om hur yrkespersoner inom branschen arbetar .

Att en revisor i sitt arbete avviker från det allmänt accepterade förfaringsättet, kan ge skäl att överväga om revisorn faktiskt iakttagit god revisionssed i arbetsprocessen. Frågor som gäller god revisionssed ger även TILA utlåtanden om, speciellt vid fall där disciplinära sanktioner måste övervägas. (Horsmanheimo & Steiner, 2008, 146-147; Halonen & Steiner, 2010, 31).

3.2 Objektivitet

Revisorns objektivitet och oberoende ställning är en av de yrkesetiska principerna som finns listade på revisionslagens (13.4.2007/459) 20:e paragraf. Kravet på objektivitet är relativt nytt eftersom det implementerades i den förnyade revisionslagen 2007. Efter lagreformen motsvarar yrkesetiska principerna även Europeiska Unionens revisionsdirektiv och Europakommissionens uttalande om revisorns integritet. Detta betyder således att objektivitetsplikten är bindande för alla revisorer på EU-området. Revisorn skall efterlyda bestämmelsen i alla arbetsprocessens faser: vid planering, genomförande och rapportering.

Den grundläggande målsättningen med bestämmelser angående objektivitet är naturligtvis att försäkra revisorns oberoende ställning då revideringen utförs. Kravet på objektivitet kan anses vara ett sätt att kontrollera kvalitetssäkring i revisionsutlåtanden: De skall vara objektiva och pålitliga källor för utomstående intressentgrupper. Revisorn skall vara oberoende från alla fördomar, intressekonflikter, partiskhet och övriga angelägenheter som eventuellt kan ha inverkan på revisorns arbete. (HE 194/2006).

Kravet på oberoende ställning handlar långt om relevans: Vad är alltså relevant för denna räkenskapsgranskning? Hurdana saker borde tas hänsyn till och finns det riskfaktorer som måste iakttas? Genom att koncentrera sig på rätta saker på ett objektivt sätt, kan revisorn nå det bästa möjliga resultatet. Frågan gäller även förtroendet mellan revisorn och klienten. (HE 194/2006).

3.3 Tystnadsplikt

Revisionslagens 4:e kapitel 26 § reglerar revisorns tystnadsplikt. Den allmänna principen är att en revisor aldrig får ange information, som hon vid revideringen har fått kännedom om, till utomstående personer. Lagen innehåller dock några undantagsfall där tystnadsplikten inte gäller en omständighet om:

- ”1) revisorn skall meddela eller ge ett utlåtande om med stöd av lag,*
- 2) den i vars intresse tystnadsplikt har föreskrivits ger sitt samtycke till att få röjas,*
- 3) en myndighet, domstol eller ett i denna lag avsett tillsynsorgan eller en annan person på basis av lag har rätt att få kännedom om, eller som*

4) har kommit till allmän kännedom.”

Dessa undantagsfall berör exempelvis sådana omständigheter som revisorn måste uttala sig om i revisionsberättelsen. Sådant faktum kan till exempel vara olika slags försummelser inom företag eller hotade framtidsutsikter för företaget (hotad going concern-situation). Även andra speciallagar kan förplikta revisorn att bryta mot denna paragraf (se senare, 3.3.1 Lagen om penningtvätt). Med stöd av punkt 3 har bland annat skattemyndigheter och polis rätt att få sekretessbelagd information om företag med vissa villkor. (HE/194/2006). I sista momentet konstateras att den information som kommit till allmän kännedom inte är sekretessbelagd.

3.3.1 Lagen om penningtvätt och Centralen för utredning av penningtvätt

Lag om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (18.7.2008/503) gör ett undantag i tystnadsplikten i revisionslagen. I lagen (Kap 2, § 9) föreskrivs följande: *”Den rapporteringsskyldiga ska särskilt uppmärksamma affärstransaktioner som till sin struktur eller storlek eller i förhållande till den rapporteringsskyldigas storlek eller verksamhetsställe avviker från det som är normalt. På samma sätt ska det förfaras, om affärstransaktionerna inte har något uppenbart ekonomiskt syfte eller inte är förenliga med de rapporteringsskyldigas erfarenheter eller uppgifter om kunden.”* Detta betyder att även revisorn är i sitt arbete förpliktad att uppmärksamma avvikande affärstransaktioner och vid behov be om utredning av medlens ursprung. Utöver detta skall misstanke om penningtvätt omedelbart rapporteras till Centralen för utredning av penningtvätt. Revisorn måste överlåta alla viktiga dokument, som kan ha betydelse för utredning, åt centralen. Revisorn får inte berätta om anmälan för utomstående, inte ens för den misstänkta. (18.7.2008/503, Kap 3, § 23-25).

Centralen för utredning av penningtvätt arbetar i anslutning till Centralkriminalpolisen i Finland och undersöker således de inlämnade anmälningarna angående misstänkt penningtvätt (Finansinspektionen, 2010). Av Centralens senaste årsberättelse framgår det att det år 2010 gjordes 21 454 anmälningar om misstanke om penningtvätt. De flesta anmälningarna kom från spel (3951 st.)- och valutaväxlingsföretagen (16012 st.) samt bankerna (1000 st.). Endast 17 anmälningar gjordes av revisionssamfund. (Centralen för utredning av penningtvätt, 2010).

3.4 Rapportering

Skriftlig dokumentation kan anses vara en av de mest centrala delarna i revisionsprocessen. Som följande presenteras de lagstadgade dokumenten som skall finnas för varje revision. Detta kapitel handlar således inte om de frivilliga rapporteringsformerna.

3.4.1 Revisionsanteckning

Efter att revisionen har gjorts, skall revisorn göra en anteckning där man hänvisar till revisionsberättelsen. Genom anteckningen konstaterar revisorn att revisionen har gjorts och revisionsberättelsen har utgivits. I revisionsanteckningen skall finnas de ansvariga bolagsmännens underskrifter och ett utlåtande: ”*Över utförd revision har idag avgivits berättelse.*” (på finska: ”*Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.*”) (Halonen & Steiner, 2010, 454).

3.4.2 Revisionsberättelse

Revisionsberättelsen är ett av de viktigaste revideringsdokumenten i revisionsprocessen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om hur årsredovisningen har gjorts i överensstämmelse med revisionslagen. Utöver detta skall uttalandet också ges om bokslutet och om verksamhetsberättelsen ger korrekt och tillräcklig bild om klientens resultat och ekonomiska ställning. I uttalandet skall även framgå om verksamhetsberättelsen är förenlig med bokslutets övriga delar. Tilläggsinformation skall även anges, om revisorn anser detta vara behövligt. I revisionsberättelsen påpekas också om någon ansvarig bolagsman har gjort sig skyldig till en handling eller försummelse som kan leda till skadeståndsskyldighet. Utöver detta skall uttalandet om en eventuell lagöverträdelse nämnas. (13.4.2007/459 § 15).

Beroende på granskningsobjektet, blir revisionsberättelsen ren, villkorlig eller förnekande. Oavsett hurdan revisionsberättelse revisorn utger, kan hon eller han alltid lägga till ett kapitel där hon påpekar eventuella angelägenheter som borde tas hänsyn till.

Ett villkorligt uttalande är i viss mån en så kallad ren revisionsberättelse: En villkorlig revisionsberättelse tyder visserligen på att vissa delar av granskningen inte har gått så som önskat. Exempelvis kan revisorns möjlighet att granska all revisionsevidens ha varit begränsad på grund av att materialet har blivit borttappat eller gömt. Villkorligt uttalande ges vanligtvis då alla felaktigheter skilt eller tillsammans är väsentliga, men inte så

omfattande att de skulle ha en stor inverkan på hela resultatet. I sådant fall anser revisorn att hon/han inte kan ge en standardrevisionsberättelse men ändå kan godkända bokslutet i viss mån. (Halonen & Steiner, 2010, 452).

Revisorn kan också låta bli att ge en revisionsberättelse om hon inte har kunnat skaffa behövlig evidens av klienten. Då måste bristerna i bokslutsinformation vara så väsentliga att de helt och hållet förhindrar genomförandet av revisionen. I sådant fall kan revisorn även ge en förnekande revisionsberättelse. (Halonen & Steiner, 2010, 452).

En standardrevisionsberättelse ges då revideringen har kunnat genomföras enligt ISA-standarderna och god revisionsred. Revisorn har inte heller stött på sådana omständigheter som skulle avvika från standarderna. Revisionsberättelsen skall ges styrelsen till handa två veckor före det sammanträde där bokslutet skall läggas fram för fastställelse. (13.4.2007/459 § 15).

3.4.3 Revisionsprotokoll

Utgångspunkten är att revisionsprotokoll inte är offentliga dokument. Protokollet är dessutom en valfri rapport som revisorn kan ge åt styrelsen, verkställande direktören eller någon annan ansvarig person i bolaget. Protokollet innehåller vanligtvis sådana påpekanden som inte framställs i revisionsberättelsen: De är kommentarer som är mindre väsentliga men ändå sådana som revisorn anser vara viktiga med tanke på juridiska synpunkter. (Kauppa- ja teollisuusministeriö, 1998, 42).

Protokollet utarbetas under revideringens lopp. Ju tidigare protokollet lämnas in, desto bättre möjligheter har förvaltningen att korrigera bristerna innan revisionsberättelsen ges. Beslut om att skriva ett protokoll, kan uppstå i många fall. I bokföringen kan förekomma brister till exempel i löneräkning, av- och uppskrivningar, periodisering m.m. Inom förvaltningen kan brister i interna kontrollsystem, dålig likviditet, försämrad tillräcklighet av eget kapital eller dålig kännedom om lagstiftning ge skäl att ge ett revisionsprotokoll. (Kauppa- ja teollisuusministeriö, 1998, 42).

3.5 Förväntningsgapet inom revision

Som redan konstaterat, regleras krav på revisionsarbetet av den nationella revisionslagen samt de internationella standarderna och rekommendationerna. Revisionen resulterar i en revisionsberättelse och ett revisionsprotokoll där revisorn kan framlägga sådana brister i

bokslutet som förvaltningen borde uppmärksamma och eventuellt korrigera. Detta utformar revisorns kärnarbete. Olika intressentgrupper kan dock ha andra förväntningar på revideringen.

Å ena sidan kan det hända att intressenterna inte riktigt vet vad som hör till revisionsarbetet vilket leder till höga förväntningar; å andra sidan kan revisorn vara omedveten om de förväntningar som intressenterna kan ha. Då uppstår ett så kallat förväntningsgap mellan intressenten och revisorn. Mustonen (2011) beskriver förväntningsgapet inom revision som ett gap mellan det lagstadgade arbetet som revisorn i verkligheten utför och de förväntningar som intressenter har om arbetet. Då verkligheten och förväntningarna inte möts, uppstår alltså ett gap mellan dessa aktörer.

Enligt HTM-tilintarkastajat ry:s före detta ordförande Ossi Saarinen (2005, 4) är förväntningsgapet beträffande revisionsarbete relativt stort. Inom stora företag har gapet minskat tack vare de internationella revisionsstandarderna medan förväntningarna om revisionen i småföretag är väldigt olika. Inom företagsledningen är kännedom om vad som hör till revisorns lagstadgade arbetsbeskrivning väldigt varierande. Saarinen menar att även många intressenter tror att bekämpning av ekonomisk brottslighet hör till revisorns kärnarbete. (2005, 4). Därutöver poängterar Saarinen att framställandet av ekonomisk information inte får vara fast vid en människa: Även ekonomiförvaltningen och ekonomichefen i företaget måste ta ansvar för de uppgifter som står i bokslutet.

4 Revisorns ansvar

Revisorn ansvarar alltid för sitt arbete. Viktigt är att säkra kvaliteten på revisionsberättelser och diverse andra dokument. Revisorn skall följa den finska lagstiftningen och iaktta de internationella revisionsstandarderna. Varje revidering skall göras enligt god revisionssed. Det kan dock hända att revisorn inte agerar enligt de normerna som styr revisionsarbetet. Detta kapitel behandlar revisorns ansvar, och påföljdssystem som kan delas upp i tre kategorier: Disciplinära sanktioner, skadeståndsskyldighet och straffrättsligt ansvar.

4.1 Disciplinärt ansvar

Som redan konstateras i första kapitlet, har Centralhandelkammarens revisionsnämnd (TILA) i uppdrag att ha tillsyn över CGR-verksamheten och vidta åtgärder ifall CGR-

revisorer eller – samfund inte följer bestämmelserna och föreskrifterna beträffande revision. Detta betyder att TILA kan ge så kallade disciplinära sanktioner åt sina medlemmar i fall de agerar icke-yrkeskunnigt. Dessa disciplinära åtgärder är dock inga rättsliga sanktioner: De kan främst anses höra till kontrollsystemet som TILA har för sina medlemmar. Meningen med kontrollåtgärder är att säkra kvaliteten på varje revidering och lyfta fram angelägenheter som exempelvis kan strida mot god revisionsred. Vanligtvis kommer klagomål om revisorers okunniga agerande från utomstående personer eller instanser, men TILA kan även på eget initiativ kontrollera fall där det misstänker att revisorn inte har förfarit professionellt. (Tomperi, 2009, 182).

TILA ger revisorn varning i fall hon eller han har:

- av vårdslöshet förfarit mot revisionslagen eller andra bestämmelser som baserar sig på revisionslagen
- brutit mot sina skyldigheter som revisor, eller
- agerat på ett grundlöst sätt som kan minska revisorernas yrkesmässiga tillförlitlighet. (RevisionL. 49 §).

Om det finns förmildrande omständigheter i revisions förfarande, ger TILA revisorn en anmärkning. Både anmärkningar och varningar antecknas i TILAs revisorsregister. Varningarna raderas efter sex år och anmärkningarna tas bort från registret efter 3 år. (Tomperi, 2009, 182).

Det finns en del praxis om situationer där TILA har gett anmärkningar åt revisorer. Till exempel gav TILA CGR-revisorn Timo Tuokko en anmärkning om förfarandet som var i strid med god revisionsred. Anmärkningen gällde bokslutet från år 2006 då det listade börsbolaget Cencorp Oyj hade tagit med den kalkylmässiga skattefordran som inkomst i koncernbokslutet. Enligt finska Rahoitustarkastus (RATA) gav det ifrågavarande bokslutet inte en korrekt och tillräcklig bild av företagets ekonomiska ställning och resultat. TILA ansåg att Timo Toukko, bolagets dåvarande revisor, inte hade skaffat tillräcklig evidens och inte heller gjort behövliga granskningsåtgärder för att kunna försäkra sig om den bokade skattefordrans begriplighet. Revisorn hade således handlat mot god revisionsred. (TILA, 2010).

Ett annat fall gäller Matka Oy som hade klagat på sin gamla revisor CGR A:s förfarande till TILA. Matka Oy hade bytt bokförare varefter det hade framkommit att bokslut, som revisor A hade reviderat, innehöll väsentliga fel. Enligt Matka Oy hade revisorn inte rapporterat om de felaktigheter som uppstått i boksluten. Företaget upplevde att revisor A:s agerande hade orsakat stora ekonomiska skador för bolaget. Bland annat hade företaget betalat för mycket mervärdesskatt på grund av oriktiga mervärdesskattberäkningar. Matka Oy hade även betalat för mycket inkomstskatt, gett felaktiga uppgifter åt skattemyndigheten och delat ut dividend i strid mot lagen om aktiebolag. Revisor A hade inte reagerat på någon av de ovannämnda förseelserna. TILA konstaterade att revisorn A under 2006 och 2007 hade försummat sin plikt att göra vissa kontrollåtgärder. Revideringen, som A hade gjort, var så bristfällig att TILA gav revisorn en varning. (Centralhandelskammaren, 2010, 35).

4.2 Skadeståndsskyldighet

Revisorn är skyldig att ersätta den skada som hon eller han uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat. Revisorn ansvarar även för den skada som hans/hennes assistent har orsakat.

För att skadeståndsskyldigheten skulle uppstå måste tre krav uppfyllas:

- Det har uppstått en skada som är mätbar i pengar
- Skadan är orsakad av revisorn, och
- Skadan och revisorns förfarande (eller försummelse) har ett klart kausalsammanhang. (Tomperi, 2009, 183).

Revisorn kan även bli ersättningskyldig för en tredje part ifall den tredje parten ekonomiskt har lidit av revisorns agerande och ifall den tredje partens beslutsfattande baserar sig åtminstone delvis på revisorns utlåtanden, t.ex. revisionsberättelsen. Bland annat revisionsklientens finansörer kan yrka på ersättning av revisorn som har gett en felaktig eller bristfällig revisionsberättelse. (Tomperi, 2009, 183).

4.3 Straffrättsligt ansvar

Revisorn har även ett straffrättsligt ansvar. Detta betyder att revisorn kan bli åtalad för brott, och dömas till straff ifall domstolen anser att revisorn förfarit på ett sätt som strider mot lagen.

Revisorn kan bli åtalad för medhjälp eller anstiftan till brott. I revisionslagen föreskrivs om revisionsförseelse och i strafflagen finns en paragraf angående revisionsbrott. Utöver de ovannämnda brotten, kan revisorn göra sig skyldig till andra olagligheter, så som brott mot tystnadsplikt.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot bestämmelsen om uppgörande av revisionsberättelse eller vid utförandet av arbetsuppgiften i sitt utlåtande uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ger felaktiga eller vilseledande uppgifter skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *revisionsförseelse* dömas till böter. (13.4.2007/459, § 52, mom. 1).

I Finland fick en revisor åtta månader villkorligt fängelse då han blev dömd för medhjälp till bokföringsbrott. Domstolen ansåg att revisorn genom sitt förfarande hade främjat möjligheten för olagliga anteckningar i bokföringen och härigenom tillåtit förvändning av företagets verkliga ekonomiska läge. Detta var i strid med god revisions sed. Hovrätten konstaterade att revisorn borde ha förstått att bokföringen inte var lagenlig och god bokföringssed inte hade lytts. (Hentunen & Sailas, 2010, 46-48). Det är dock relativt sällsynt att revisorer blir dömda för revisionsförseelser eller andra olagligheter.

I Sverige finns ett likadant rättsfall där en revisor också blev dömd för medhjälp till bokföringsbrott. Revisorn hade inte iakttagit alla de brister som hade funnits i ett aktiebolags bokslut, och istället för att påpeka felen, gett ut en ren revisionsberättelse. Svea Hovrätt ansåg att revisorn genom detta förfaringsätt hade främjat situationen där bolagets ekonomiska ställning och resultat inte kunde bedömas med hjälp av bokföringen. Hovrätten tyckte även att revisorn borde ha gjort någon form av verksamhetsgranskning under det löpande räkenskapsåret. I bokföringen hade inte kassan avstämts och kassakontot hade visat ett negativt kassasaldo under hela räkenskapsperioden. Dessutom hade inköp av inventarier bokförts utan ordentliga verifikat. Nedskrivningarna av tillgångarna hade också gjorts grundlöst. (Ekonomi-info, 2003).

5 Ekonomisk brottslighet

Revisorns arbete försvåras av situationer där någonting olagligt upptäcks vid revideringen. Även omständigheterna där revisionsriskerna är stora eller going concern blir hotad, leder till helt andra synpunkter, som revisorn måste iaktta. I detta kapitel kommer jag först att

definiera begreppet ekonomisk brottslighet varefter jag lyfter fram ISA 240-standarden som är väldigt relevant med tanke på ekonomiskt missbruk. Vidare diskuterar jag revisionsriskerna och deras förekomst.

5.1 Definition

Ekonomisk brottslighet hör till en vidsträckt form av brottslighet som kan delas upp i olika kategorier beroende på ekonomiska brotts karaktär. Ekonomisk brottslighet kan således anses vara ett samlingsbegrepp som har många definitioner. (Brå, 2007, s. 305).

Det finska inrikesministeriet har definierat ekonomisk brottslighet på följande sätt: ”Det är fråga om en sådan straffbar gärning eller försummelse som riktar sig mot ett företags, en statens eller något annat därmed jämförbart samfunds verksamhet och som direkt eller indirekt siktar på en väsentlig ekonomisk nytta vilken baserar sig på rättsstridiga grunder”. (Inrikesministeriet 2008, 10). Till exempel skatte- och bokföringsbrott som har förövats i samband med företagsverksamhet, räknas alltid till ekonomiska brott. Enligt definitionen är också försummelse av lagstadgade och ekonomiska plikter ekonomiska brott. Försummelse kan exempelvis förekomma i form av skattefusk eller obetalda pensionsavgifter.

En motsvarande definition för ekonomisk brottslighet kan också hittas i vårt västra grannland Sverige. Där har justitieutskottet (Sveriges riksdagsprotokoll 1980/81:147) formulerat ekonomisk brottslighet som ”*kriminalitet som har ekonomisk vinning som direkt motiv, men brottet skall också ha en kontinuerlig karaktär, bedrivs på ett systematiskt sätt samt övas inom ramen för näringsverksamhet*”.

Definitionerna lämnar dock mycket utrymme för olika tolkningar: Vilka brott kan då klassas som ekonomiska brott? Svaret är inte helt entydigt. Brott mot arbets- och miljölagbestämmelser är fortsättningsvis väldigt kontroversiella medan klart är att gäldenärs-, skatte- samt bokföringsbrott alltid räknas till den ekonomiska brottslighetens influensområde (Mäkelä, 2001, 1). Övriga ekobrott är bland annat tjänstebrott, korruption, värdepappersmarknadens brott, penningtvätt och brott som riktar sig mot företagssekretess. Trots att listan på olika slag av ekonomiska brott kan anses vara lång, är grundprincipen för ekobrott den samma: De sker oftast i samband med skenbart laglig företagsverksamhet och dess huvudsakliga mål är att dra ekonomisk nytta för enskilda personers eller företags räkning på ett olagligt sätt. (Kalliokoski, 36, 2001; Vuorinen, 97, 2000).

För att göra sig skyldig till ekonomisk brottslighet måste det dock alltid vara frågan om ett samfund. En privatperson kan aldrig dömas för ekonomisk brottslighet.

5.2 ISA 240

ISA 240-standarden är en av de internationella revisionsstandarderna. Den handlar om *revisorns plikt att uppmärksamma möjlighet för ekonomiskt missbruk i företag*. Standarden är således väldigt relevant då fokus ligger på ekonomisk brottslighet i företagsverksamheten. Budskapet med ISA 240 är i sin korthet att revisorn alltid skall ställa sig yrkesmässigt skeptisk mot den information som hon får av företaget och vara medveten om att ett väsentligt fel eller brist på grund av missbruk kan existera även om den ifrågavarande klienten tidigare skulle ha skött sina affärer oklanderligt. (Föreningen CGR ry, 2009, 252).

ISA 240 förklarar också skillnaden mellan ”misstag” och ”missbruk” som båda kan framkomma då revideringen utförs. Med ”misstag” menas ett sådant oavsiktligt fel eller brist som:

- finns vid insamling eller behandling av sådan information på vilken bokslutet baserar sig
- är en bokföringsmässig feluppskattning som beror på ett obeaktat faktum eller dess feltolkning
- sker vid tillämpning av beräkningsprinciper och som sker i samband med värderingar, bokningar eller framställning. (Föreningen CGR ry, 2009, 253).

Enligt ISA 240 anses ett missbruk vara en sådan uppsåtlig gärning som syftar till olaglig ekonomisk nytta och som har förövats på rättstridiga grunder. Som gärningsman kan vara en eller flera personer inom ledning, förvaltningsorgan eller personal, men det kan också vara en tredje, utomstående, person. Missbruk kan förekomma i många olika former. Två av de vanligaste missbruken är *försåtlig ekonomisk rapportering* och *missbruk av medel*. Också manipulering och förvrängning (inkl. förfalskningar) av bokföring eller övrigt material på vilken bokslutet baserar sig, räknas alltid som missbruk. Även uteslutning av viktig information i bokslutet kan anses vara ekonomiskt missbruk om motivet är att dölja någonting kriminellt för revisorn eller andra myndigheter. Kravet på uppsåtlighet måste dock alltid uppfyllas. (Föreningen CGR ry, 2009, 254-255).

Försåtlig ekonomisk rapportering hänger vanligtvis ihop med företagets ledning, som vill kringgå företagets skenbart fungerande interna kontroll för att föröva olagligheter. Ledningen kan göra sig skyldig till missbruk på många olika sätt, till exempel genom att utöka sina fordringar med hjälp av påhittade verifikat, inleda nya invecklade affärssystem vars syfte är att ge fel bild av företagets riktiga resultat och/eller lämna sådan fakta utanför bokföringen eller bokslutet som kan ha inverkan på företagets resultat. *Missbruk av medel* omfattar stjälande av sammanslutningens egendom på ett eller annat sätt. Med sammanslutningens egendom innefattas allt från omsättningstillgångar till finansiella medel inom företaget. (Föreningen CGR ry, 2009, 255).

Då revisorn utför revisionen enligt ISA-standarderna, skall hon eller han skaffa sig en rimlig säkerhet på att bokslutet inte innehåller väsentliga fel eller brister, oavsett om de skulle ha uppstått på grund av ett rent misstag eller ett missbruk. (Föreningen CGR ry, 2009, 257). Revisorn behöver dock inte avgöra om det verkligen har skett ett missbruk eller misstag i bokslutet: Den rättsliga bedömningen avgör juridiskt sakkunniga myndigheter. Revisorn kan endast påpeka de fel som kunde korrigeras för att en ren revisionsberättelse kan ges. Visserligen, om revisorn märker ett klart missbruk eller får sådan information som tyder på något kriminellt, skall hon eller han omedelbart meddela ledningen om detta. Om revisorn misstänker att ledningen eller personal som har en stark roll i det interna kontrollsystemet har gjort sig skyldig till en kriminell gärning, skall hon meddela förvaltningsorganen om sina misstankar. Detta är det allmänna tillvägagångssättet även om missbruket skulle vara av sekundär betydelse. Revisorns tystnadsplikt förhindrar dock möjligheten för vidare rapportering till utomstående personer (Se undantagsfall 3.3.1 Lagen om penningtvätt). Enligt ISA 240 kan det dock vara skäligt att konsultera en juridiskt sakkunnig person ifall misstankar om någonting kriminellt uppstår. Om revisorn upplever situationen väldigt svår, kan hon eller han även avstå från uppdraget. (Föreningen CGR, 2009, 276-277).

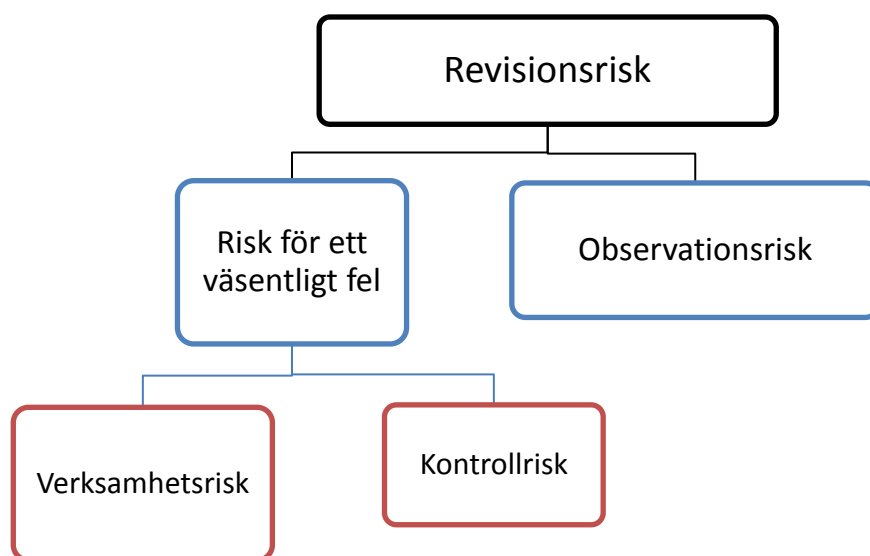
Figur 1: "Tillfället gör tjuven": Riskfaktorer för missbruk. (Halonen & Steiner, 2010, 180).

5.2.1 Professionellt skeptisk inställning

Revisorn skall alltså iaktta risken för väsentligt fel eller missbruk då revideringen utförs. Detta betyder att revisorn måste ställa sig kritiskt till den information hon får av granskningsföremålet. I revisionsvärlden pratas det ofta om *professionellt skeptisk inställning*, med vilket menas att revisorn vid planeringsskedet och genomförandet av revision, skall iaktta risk för felaktigheter i bokslutet. Revisorn ska se kritisk på revisionsevidensen och vara särdeles noggrann med sådan evidens som strider mot någon annan dokumentation eller information som ledningen har gett. Professionell skepticism är en viktig förutsättning för revisorns arbete på grund av den existerande revisionsrisken: Revisionsevidensen måste vara tillräcklig och informationen sann för att man kan få en rimlig säkerhet på bokslutets sanningsenlighet. (Föreningen CGR ry, 2009, 222).

5.3 Revisionsrisker och brottslighet

Revisionsrisken är risken för att revisorerna i revisionsberättelsen gör felaktiga uttalanden eftersom de inte har iakttagit väsentliga förhållanden som har betydelse för hela revisionen. Som följande presenterar jag revisionsriskernas olika uttrycksformer med hjälp av en figur som jag sedan klargör genom att ge konkreta exempel på hur riskerna kan förekomma och aktualisera om revisorn inte iakttar dem.

Figur 2: Uppdelning av revisionsriskerna (Källa: Halonen & Steiner, 2010, 46).

Revisionsrisken kan delas upp i två huvudkategorier. Dessa kategorier är observationsrisken och risken för ett väsentligt fel. Observationsrisken beror långt på revisorns egna observationer, kontroller och stickprov. Den är också starkt förknippad med revisionsåtgärders effektivitet och de valda kontrollerna. Visserligen kan observationsrisken inte elimineras helt på grund av de begränsade resurserna. Revisorn har ingen möjlighet att granska alla affärstransaktioner, kontosaldon och övriga redovisade uppgifter i bokslutet. Risken kan dock minskas genom en noggrann planering. Viktigt är att revisorn väljer rätt förfaringssätt och genomför arbetet så att de väsentliga felaktigheterna kan hittas. Målsättningen är att få rimlig säkerhet på bokslutets riktighet (Halonen & Steiner, 2010, 48).

Risken för ett väsentligt fel delas i sin tur upp i två delar. Risken för väsentligt fel kan vara antingen verksamhets- eller kontrollrisk. Dessa väsentliga fel uppstår naturligtvis redan innan revideringen påbörjas. De kan exempelvis ha sitt ursprung i omständigheter i företagsverksamheten och/eller brist på intern kontroll.

Verksamhetsrisken, som är en del av risken för ett väsentligt fel, sammanhänger bokstavligen med företagets verksamhet. Eftersom företagsverksamhet alltid innehåller vissa risker, kan verksamhetsriskens väsentlighet variera rätt mycket från fall till fall. Invecklade interna beräkningar, brist på driftskapital eller redan företagssektorn (i synnerhet om den är regressiv och känslig för recessioner) där företaget är verksamt, kan öka möjlighet för verksamhetsrisker. (Halonen & Steiner, 2010, 47).

Kontrollrisken ökar ju sämre de interna kontrollerna är. Därför är det ytterst viktigt att revisorn känner till företagets interna kontroller och kan genomföra granskningen så att även de dåliga kontrollerna blir testade. Dåliga interna kontroller ökar också risken för ekonomisk kriminalitet. (Halonen & Steiner, 2010, 47). Detta framgår även av den internationella undersökningen som KPMG Oy Ab (2011), ett globalt kunskapsföretag inom revision, skatt och rådgivning, har gjort. I synnerhet bedrägerier förövade av företagstoppar är ett växande problem. Detta kan förklaras med försämrade interna kontroller som är lätta att kringgå, speciellt av personer i ledande ställningar. I undersökningen framkommer även att missbruk oftast är svåra att upptäcka: I undersökningen kunde endast 16 % av alla kriminaliteter upptäckas genom granskning av förvaltningsorgan. (KPMG, 2011).

5.4 Going concern-situation vid revision

För att kunna upprätta revision, måste revisorn kunna antaga att den bokföringsskyldige kan fortsätta sin verksamhet även efter revisionen, och att det inte finns skäl att tro att verksamheten skulle vara hotad. Detta kallas till ”going concern”-antagande. Ur revisorns synvinkel blir situationen problematisk om det finns tecken på att företagsverksamheten i framtiden skulle vara hotad bland annat på grund av dålig likviditet eller räntabilitetsutveckling inom företaget. (Koskinen, H. 1999, 151).

Signaler som kan tyda på ekonomiska svårigheter hos klienten är många och därför har bland annat Auditing Practices Board i England publicerat utförliga listor på omständigheter som kan ge skäl att ifrågasätta verksamhetens kontinuitet. Listan är vägledande och kan främst anses vara ett verktyg för revisorer då de bedömer klientens ekonomiska helhetssituation.

På Auditing Practices Boards lista finns riskfaktorer så som negativa penningströmmar i föregående eller kommande räkenskapsperioder, behov av att realisera pantsättningar, oförmåga att erlägga förfallna skulder eller annars efterfölja lånevillkoren. Därutöver kan svårigheter med att skaffa främmande kapital tyda på försämrad ekonomisk situation. Företaget kan ha försummat somliga lånevillkor och/eller amorteringarna förblir obetalda. Risker finns även i tillgångar (t.ex. byggnader, markområden) vars värde sjunker snabbt och uppenbart – speciellt om de har satts som säkerhet på skulder. (KHT-yhdistys, 2010, 13-14). Revisorn skall rapportera om krissituationen i revisionsberättelsen och vid behov i revisionsprotokollet. Observationer kan dessutom anges i övriga frivilliga dokument (KHT-yhdistys, 2010, 32).

6 Bekämpning av ekonomisk brottslighet

I detta kapitel kommer jag först att kort berätta om den ekonomiska brottslighetens historia och utveckling i Finland. Därefter lyfter jag fram några nationella åtgärder som har byggts upp för att bekämpa olagligheter i näringslivet. Till sist diskuterar jag revisorers möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet. Detta gör jag med hjälp av rapporter och artiklar som är skrivna av experter inom branschen.

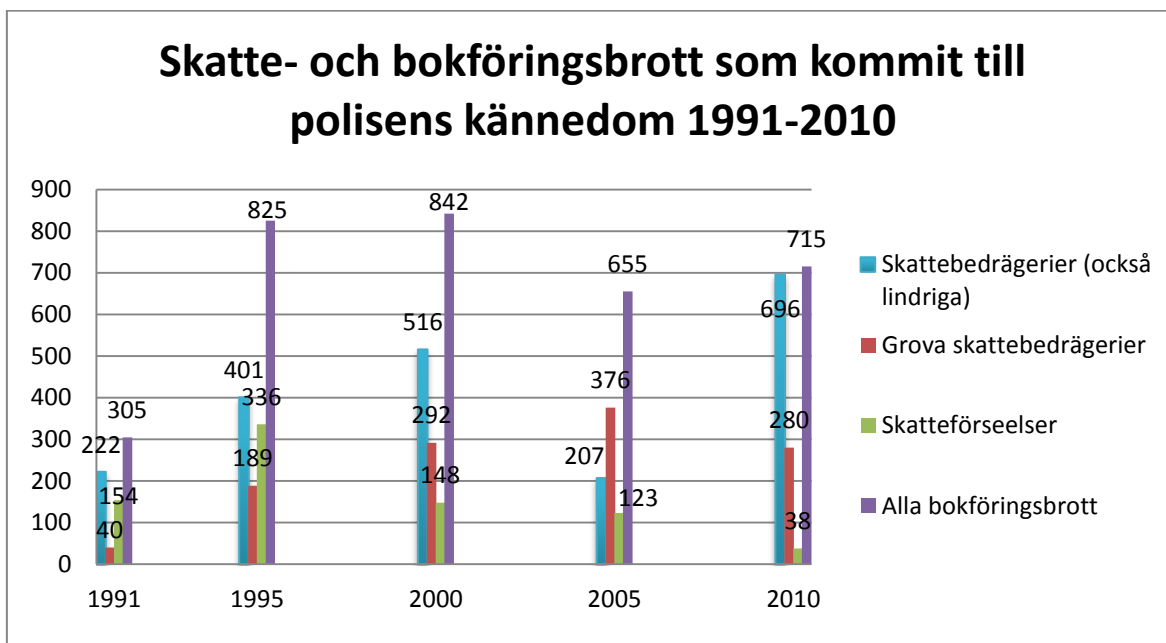
6.1 Historia och utveckling i Finland

Den allmänna diskussionen om ekonomisk brottslighet och dess bekämpning fick sin start redan på 1970-talet då brotten i företagsvärlden började ses ur straffrättens och kriminologins synvinkel. Diskussionen på 1970-talet inspirerades till största delen av rättegångarna gällande mutning och partistöd som hade finansierats av diverse inhemska byggföretag. På 1990-talet hade den offentliga debatten stark anknytning till de skadeverkningar som ekonomiska brott orsakade för hela samhället men också kriminalitetens inverkan på privathushåll lyftes upp i debatterna. Detta ledde till många nya reformer vars huvudsakliga uppgift blev bekämpning av skattebrott som förekom i synnerhet i konkursbon. (Kalliokoski, 2001, s. 34; Mäkelä, 2001, 2).

Behov av att bekämpa den ekonomiska brottsligheten blev synnerligen aktuell i 90-talets Finland som starkt drabbade av näringslivets omstruktureringar och den dåvarande lågkonjunkturen. Betalningssvårigheterna hos företag, stor arbetslöshetsgrad och bankernas stora överskuldssättning gav skäl för statens tjänstemän att planera finansiella överlevnadsstrategier. Då fick Finland sin första arbetsgrupp för bekämpning av grå ekonomi. Arbetsgruppen konstaterade att den gråa ekonomin har en väsentligt negativ inverkan på den finska ekonomin och år 1996 påbörjades det första programmet för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. (Kalliokoski, 2001, s. 34). Strafflagen förnyades och även bokföringsbrott togs med i strafflagen som näringsbrott (Strafflagen 1889/39; Mäkelä, 2001, s. 2). Också skattebrott differentierades och de blev en del av strafflagens brott mot den offentliga ekonomin (Strafflagen 1889/39; Mäkelä, 2001, s. 2).

Konjunkturerna i näringslivet har ansetts vara den mest betydande faktorn i den ekonomiska brottslighetens uttrycksformer. Vid högkonjunkturen ökar antalet skattebrott medan andelen gäldenärs- och bokföringsbrott under lågkonjunkturen blir allt större. Detta visar Polisyrkeshögskolans rapport från 2010. Av rapporten framgår att på 2000-talet har antalet grova ekobrott varit ovanligt stort. De ekonomiska förlusterna som ekobrott orsakar, har beräknats röra sig kring 100 miljoner om året. Förlusterna varierar dock relativt kraftigt från år till år. Polishögskolans undersökning påpekar att stora enstaka ekobrottsfall kan ha en förhållandevis kostsam inverkan på de totala förlusterna på en årlig nivå. (YLE utiset, 2011).

Figuren från Statistikcentralen nedan visar hur många skatte- och bokföringsbrott som har kommit till polisens kännedom under åren 1991, 1995, 2000, 2005 och 2010.

Figur 3: Skatte- och bokföringsbrott som kommit till polisens kännedom 1991-2010. (Källa: Statistikcentralen, 2011)

6.2 Programmet för bekämpning av ekonomisk brottslighet

Sedan 1996 har Finland haft en nationell åtgärdsplan för bekämpning av ekonomisk brottslighet. Innehållet i de uppbyggda planerna har haft olika tyngdpunkter under de senaste årtiondena men det övergripande syftet med dessa program har varit att utveckla samarbetet mellan myndigheterna samt utveckla verksamhetsbetingelserna för myndigheter som deltar i bekämpningen av ekonomiska brott. Eftersom brottslighet är ett internationellt problem, vill man även genom åtgärdsplanerna bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten i samarbete med andra länder. I synnerhet brottslighet som riktar sig till näringslivet och offentlig budgetfinansiering (t.ex. grå ekonomi) vill man utrensa helt. Den nu sittande regeringen har budgeterat 80 miljoner euro för bekämpning av grå ekonomi för den följande regeringsperioden. Bland annat skall myndighetsresurserna ökas för att kunna bättre ingripa mot ekonomisk brottslighet. Nya polis- och skattemyndigheter skall tillsättas och härutöver kommer tull, gränsbevakning och utredningsverk att få extra resurser till sitt förfogande. (Lehtola, 2011).

Program som är riktade mot ekonomisk brottslighet är utarbetade av justitie- och inrikesministeriets gemensamma arbetsgrupp och i år påbörjades det femte programmet för bekämpning av ekonomiska brott. Projekt som ingår i detta program skall enligt planerna genomföras under detta år. Programmets innehåll består bland annat av försnabbandet av

straffprocessers olika faser så som förundersökning, åtalsprövning och rättegångar. Orsaken till behovet av försnabbade rättsprocesser ligger åtminstone delvis på EU-nivån: Europeiska Domstolen för de mänskliga rättigheterna har dömt Finland många gånger för utdragna rättegångar. Den långfristiga målsättningen med den ikraftvarande åtgärdsplanen är att bekämpa och speciellt förebygga brottslighet och härigenom minska på de förluster som ekonomisk brottslighet årligen orsakar det finska samhället. (Inrikesministeriet, 2011).

6.2.1 Enheten för utredning av grå ekonomi vid Skatteförvaltningen

Finlands regering förslög i sin proposition år 2010 att det skulle grundas en permanent enhet för utredning av grå ekonomi vid Skatteförvaltningen. Tills dess hade enheten för den gråa ekonomin tillhört ett större projekt som gick under namnet Projektet för utveckling av myndighetsarbete – VIRKE (viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti). I slutet av år 2010 godkände riksdagen regeringens lagförslag och Lag om Enheten för utredning av grå ekonomi (2010/1207) trädde i kraft 1.1.2011. Enligt lagberedningens förarbete skall enheten främja bekämpning av grå ekonomi genom att göra fenomenutredningar samt utarbeta och publicera rapporter gällande grå ekonomi. Meningen är att utredningsenhetens arbete skall stöda de finska myndigheternas övriga verksamhet. Med hjälp av enhetens publikationer kan myndigheter, så som skatte-, tull-, och utökningsförvaltningen samt polisen, bestämma på hurdana verksamhetsområden tillsynsresurserna skall riktas. Ett av de viktigaste arbetsuppgifterna i enheten är alltså att öka på samhällets förmåga att snabbare reagera på fenomen inom grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. (Finansministeriet, 2010).

Denna centralisering förväntas effektivisera även arbete hos andra myndigheter. Genom lagreformen kan utredningen av grå ekonomi också hållas så dynamisk som möjligt. Fenomenutredningar är offentliga när de har färdigställts men enskilda uppgifter om företag, privatpersoner och andra instanser som erhållits för utredningar, är sekretessbelagda. (Finansministeriet, 2010).

6.3 Revisorer som en del av dessa program?

Revisorernas roll i kampen mot ekonomisk brottslighet har diskuterats relativt mycket under de senaste åren. Diskussionen har blivit aktuell p.g.a. många förändringar i omvärlden. Nya lagreformer ledde till uppdelade åsikter om revisorns ansvar samt revisorns möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet. Även olika

bekämpningsprogram, som står utanför revisorns influensområde, väckte frågor: Borde revisorer ha en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet?

År 1996 beslöt den finska regeringen om ett åtgärdsprogram vars syfte var bekämpning av ekonomisk brottslighet. Bakgrunden för detta program var bekymmer över de ekonomiska och samhällseliga skadorna som ekonomisk brottslighet årligen orsakade. I samband med lagberedningen var även revisorerens rapporteringsskyldighet på tapeten: Ministeriet krävde att revisorer i fortsättningen borde ha *aktiv rapporteringsskyldighet* gentemot skatte- och polismyndigheter om det vid ett revideringstillfälle framkommer att företaget har försummat sina skattebetalningar eller andra lagbaserade premier. (Handels- och industriministeriet, 1998, 8-9). Detta lagförslag togs aldrig med i den nationella lagen men i Sverige har revisorer sedan 1999 haft en upplysningsplikt gentemot myndigheter i fall någonting kriminellt upptäcks inom ramen för revision. De misstänkta brotten som skall anmälas finns listade i den svenska aktiebolagslagen. Trots att svenska revisorer har en anmälningskyldighet, är de i allmänhet tystnadsförpliktade och skall förfara enligt god revisionssed. (Aktiebolagslag 2005:551, Kap 9, § 42-44).

Den senaste beredningen av nationella revisionslagen påbörjades i början av 2000-talet. Då diskuterades även hur olika alternativ för lagreform kan antingen främja eller bekämpa ekonomisk brottslighet. Revisionslagutskottets rapport (2003, 87) fokuserar på lekmannarevisorer och små företags revisionskyldighet då det gäller bekämpning av ekonomisk brottslighet. Lagutskottet ansåg att nya krav, som EU hade ställt på revision, ökar pressen för användning av godkända revisorer. Tidigare undersökningar hade även visat att lekmannarevisorernas arbete inte var så betrott av de finska myndigheterna. Således hade lekmannarevisorernas revideringssätt upplevts som mindre tillförlitligt. Utskottet tyckte att upprätthållandet av så kallat "lekmannarevisorssystem" i värsta fall kan leda till försämrad kontroll över revisionsarbete och som bieffekt orsaka förökning av missbruk i företag. Revisionslagutskottet tyckte att det allra bästa sättet att säkra kvaliteten på revisionsarbetet är att anlita endast godkända revisorer. (2003, 91 & 93). Inga direkta kommentarer om revisorers möjligheter för aktiv ekobrottbekämpning fanns i rapporten.

Urban Engerstedt, före detta chefsjurist på Branschorganisationen för revisorer och rådgivare i Sverige (FAR), arbetade mycket kring frågor gällande brottsbekämpning. I tidningen Balans (2011, 21-22) skriver han om sin uppfattning om revisorerens möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet på följande sätt: "*Revisorns insatser mot den ekonomiska brottsligheten inte helt, eller ens till större delen, är en fråga om framtida*

rollförändringar och utvidgade uppgifter. En av de viktigaste uppgifter som ingår i den traditionella revisorsrollen är att bestyrka inför omvärlden att företagets redovisning är korrekt. Den vedertagna tekniken för att möjliggöra ett sådant bestyrkande är att studera och testa företagets redovisningssystem och interna kontroll. Men just denna granskning är antagligen det effektivaste av de medel revisorns kan tillhandahålla mot ekonomisk brottslighet.” Engerstedt upplever alltså att bekämpningen av ekonomisk brottslighet redan i sig är inbakad i den traditionella, lagstadgade revisionen. Han avslutar sin artikel genom att konstatera: ”En korrekt redovisning och en god intern kontroll är den sämsta tänkbara miljön för ekonomisk brottslighet.”

På samma spår är även Olli Sailas och Marko Hentunen som båda jobbar på advokatbyrå Vastren & Snellman. Revisorn är förpliktad att i revisionsberättelsen påpeka om någon i en sammanslutnings ledning har brutit mot lagen. Revisorns skall även ge sitt utlåtande om bokslutet och verksamhetsberättelsen ger korrekt och tillräcklig bild av företagets resultat samt ekonomiska ställning. Hentunen & Sailas (2010, 52-53) lyfter fram revisionsstandard 240:s betydelse för brottsbekämpning: Målsättningen är att revisorn känner igen väsentliga riskfaktorer gällande missbruk och kan uppmärksamma dem. I praktikfall som tidigare lyftes fram i detta arbete (Se: Revisorns straffrättsliga ansvar) märker vi klart att åtminstone domstolen förväntar sig att revisorn känner väl den nationella lagstiftningen beträffande ekonomiska brott. Detta kritiserar Hentunen och Sailas: De upplever att revisorn måste ha bekantat sig med den finska lagen tillräckligt för att kunna uppfylla de arbetsmässiga kraven som ställs i revisionslagen. Däremot anser de att revisorer inte behöver vara experter på rättsvetenskap.

I Finland har alltså åsikterna om revisorns ansvar varierat relativt mycket inom de två senaste årtiondena. Hittills har politiska beslutsfattare nöjt sig med det nuvarande läget, medan domstolarna har gett nya, lite avvikande, linjedrag för revisionsarbetet och bekämpning av ekonomisk brottslighet. Experter på branschen har klart uttalat sig om att bekämpning av ekonomisk brottslighet inte hör till revisorns ansvarsområde men den är dock inbakad i lagen i form av god revisions sed och kvalitetssäkring. På basen av de refererade artiklarna och rapporterna kan vi dock dra en slutsats om att ett visst förväntningsgap mellan finska myndigheter och revisorer verkligen existerar. Men hur är det egentligen? Detta kommer jag att ta reda på genom min kvalitativa undersökning med revisorer och representanter från myndighetssidan.

7 Val av metod

I detta arbete ingår en kvalitativ undersökning. Kvalitativa metoder är många i antalet och sätten att genomföra kvalitativa undersökningar är således många. I detta kapitel redogör jag för den kvalitativa metod som jag valt att använda mig av i arbetet.

Undersökningen har gjorts i form av tre intervjuer med tre olika personer. Intervjuerna handlar om ett samspel mellan intervjuaren och respondenten. Intervjutillfällena kan anses vara en del av det dagliga livet där både fysiska och sociala faktorer påverkar intervjun. Intervjuerna karakteriseras av några viktiga angelägenheter. För det första är intervjuerna i förväg planerade tillfällen där initiativtagaren är intervjuaren själv. För det andra är det oftast intervjuarens uppgift att motivera respondenten och hålla diskussionen igång. Det är även viktigt att intervjuaren känner till sin roll och att respondenten anpassar sig till detta. Därutöver måste respondenten ha förtroende för intervjuaren: Svararen skall kunna lita på att uppgifter som hon ger, behandlas konfidentiellt. (Eskola & Suoranta, 1999, 86-87).

I mitt arbete har jag strävat efter en öppen diskussion mellan de olika respondenterna. Vid planeringsfasen sammanställde jag några viktiga frågor som fungerade som botten för intervjutillfällena. Jag ville dock inte begränsa respondenternas svarsmöjligheter genom att endast hålla fokus på mina förutbestämda frågeställningar utan jag siktade på halvstrukturerade intervjuer som gav respondenterna möjlighet att kommentera och diskutera ämnet mer fritt och omfattande. Detta tillvägagångssätt kan kallas till en halvstrukturerad intervju där frågeställningarna är de samma för alla men frågorna är formulerade ganska öppet. Det ger utrymme för respondenterna att friare kommentera och argumentera för sina åsikter och synpunkter. Denna undersökning anser jag vara en blandning av en halvstrukturerad intervju och en öppen intervju.

Då respondenterna är särskilt kunniga inom ett visst område och har en viss position i arbetslivet, kallas intervjuerna ofta för elitintervjuer. Utgångspunkten är att de utvalda respondenterna vet mer än forskaren om vissa viktiga dimensioner av forskningsområdet. Frågorna kan bli omformulerade av respondenterna. Detta kan leda till att undersökningens ursprungliga syfte ändras eller att forskningsproblemet i undersökningen får en annan tyngdpunkt. Därför lönar det sig för forskaren att ha ganska löst strukturerade frågor. (Gillham, 2008, 83).

8 Undersökning & Resultatredovisning

I detta arbete ingår en kvalitativ undersökning med en revisor och två representanter från myndighetssidan; den ena är en äldre skattegranskare och den andra är en polismyndighet som arbetar med fall som berör ekonomisk brottslighet. Alla respondenter arbetar inom Egentliga Finland. Som följande presenteras de svar som fåtts av respondenterna. Resultatredovisningen är uppdelad i tre olika underrubriker som alla handlar om viktiga dimensioner inom detta ämnesområde. Först går jag igenom svaren beträffande revisorns arbetsuppgifter. Därefter fördjupar arbetet sig i problematiken om revisorns ansvar och som sist behandlas bekämpning av ekonomisk brottslighet, samarbetsfrågor och revisorns möjligheter att bekämpa ekonomisk brottslighet.

8.1 Allmänt om revisorns arbetsuppgifter

CGR-revisor X har jobbat 26 år inom branschen och gjort sin karriär på ett av de största globala revisionsföretagen. När jag frågar honom vad han anser höra till revisorns arbetsuppgifter, får jag ett enkelt svar: ”Revisorer skall *kontrollera* att bokslutet ger rätt och tillräcklig bild av företagets verkliga ekonomiska läge. Vår förstahandsuppgift är inte att söka efter tecken på ekonomisk brottslighet utan vårt uppdrag går ut på att kontrollera att ansvariga personer i bolaget (vanligtvis bolagets styrelse) har gjort ett bokslut som motsvarar verkligheten. Det är även viktigt att komma ihåg att vi är i aktieägarens ärenden.” Så här upplever även äldre skatteinspektör Y som har arbetat på Skatteförvaltningen i 35 års tid. ”Revisorer håller alltid ägarnas sida. Rapporteringsskyldigheten är således gentemot aktieägarna – inte gentemot myndigheter, så som skattemyndigheten.” Skatteinspektören Y påpekar att det inte heller finns någon lagbestämmelse som skulle förplikta revisorer att rapportera till utomstående instanser om misstankar om ekonomisk brottslighet. ”Bortsett från bestämmelserna beträffande penningtvätt, så klart.”

Hur väl skall revisorn då känna till lagstiftningen beträffande ekonomisk brottslighet, till exempel strafflagen? Ekobrottsgranskaren Q från polisen i Egentliga Finland säger att revisorer sällan har straffrättslig utbildning, vilket påverkar revisorers kunnande inom detta område. ”Dessutom är vi intresserade av olika saker i brottsfallen av den här typen. Till exempel vid specialgranskningar av konkursbon, granskar en revisor verksamheten från tidpunkt A till tidpunkt B, alltså enligt uppdrag. Vi, ekobrottsgranskare, måste ofta gräva ännu djupare, gå mycket tillbaka i tiden och granska vissa saker mer ingående. Således har

vi kanske inte så stor nytta av specialgranskningar eftersom de vanligtvis bara skrapar på ytan. Revisorer gör sina uppdrag enligt överenskommelse och det är inte deras arbete att spåra efter olagligheter, inte ens i de här fallen. Därför har vi en så kallad brottsbaserad inspektion som genomförs av våra egna granskare. Deras uppgift är att hitta de olagligheterna som har lett till den dåliga situationen inom företaget. Men enligt mig har revisorer inte så stort kunnande inom straffrätten.”

Detta håller revisorn X med om. Han upplever att kännedom om strafflagen hos revisorer inte är så bra. Han poängterar dock att bokförings- och skattelagen samt lagen om aktiebolag hör till den dagliga huvudsysslan. De lagarna måste absolut behärskas. Därigenom får revisorer kännedom om ekonomiska brott och andra gärningar som enligt den finska lagen är kriminaliserade. Dessutom har CGR-revisorer på X:s arbetsplats en stor organisation bakom sig. På sammanslutningen arbetar specialister på många olika områden så som skatteplanering och juridik. Man blir aldrig utan svar om det finns någonting som man funderar på. ”Det här handlar om teamarbetet. Man jobbar aldrig ensam”, påpekar X.

X säger även att sådana kunder som sysslar med skattesvindlar och andra olagligheter sällan ens söker sig till företaget han arbetar på: ”Vi kan alltså anses ha en förebyggande roll då det gäller brottslighet. Våra kunder vet att vi jobbar inom strikta ramar där både kontrollen och kvalitetssäkringen är av hög klass. Dessutom godkänner vi våra kunder innan vi inleder ett samarbete med dem. Om vi upplever att det är någonting skumt bakom företagets kulisser, granskar vi saken och därefter gör vi ett beslut om ett eventuellt nytt kundförhållande.”

8.2 Revisorns ansvar

Revisorns ansvar har X en klar åsikt om. ”Revisionsansvaret är ju obegränsat. Styrelsens och andra bolagsmännens ansvar kan i vissa fall till och med bortses, men revisorn kan aldrig fly undan sitt ansvar. Vi måste stå bakom det gjorda arbetet.” X menar att redan en anmärkning i CGR-registret kan vara skadligt för en enskild revisor. Sådana fall där ersättningskyldigheten måste övervägas har också sina problem: Vem är ersättningskyldig för den skada som har skett? Är det revisorn själv, CGR-samfundet (ifall revisorn är anställd av ett CGR-samfund), och vem eller vilka instanser kan yrka på skadestånd? X har aldrig själv varit med om sådana här fall men han vet att de kan bli väldigt besvärliga. ”Redan en anmärkning i CGR-registret kan göra stor skada för en revisor. Det är en stark disciplinär sanktion som i värsta fall kan förstöra karriären som

revisor.” Bestämmelsen om god revisions sed ger dock ett stort skydd mot olika klagomål: Om revisionen har gjorts i enlighet med god revisions sed och detta kan klart bevisas, är en revisor sällan illa ute.

Själva granskningen görs genom att kontrollera att helheten ger rätt och tillräcklig bild. Detta kontrolleras i sin tur med stickprov. Hur noggrant borde revisorn då granska företagets dokumentation? Vad är alltså skäligt att förvänta sig av revisorn? X konstaterar att fast resurserna skulle räcka till, är det inte skäligt, inte ens önskvärt, att granska vartenda ett verifikat eller kvitto utan något sammanhang i det hela. Revisorn måste förstå vad hon eller han håller på med, och att granska varje kvittens eller verifikat är inte ändamålsenligt. Revisorn måste känna sina kunder och veta vilka brister det finns i organisationen, var det sen frågan om interna kontroller, kassaflöden o.s.v.

Vad gör en revisor ifall hon/han stöter på olagligheter inom företaget? Om revisorn inte kan ha förtroende för styrelsen, avgår hon/han från uppdraget. Andra alternativet är att revisorn gör en anmärkning till revisionsberättelsen där det konstateras att bokslutet inte ger tillräckligt bra bild av granskningsobjektet, säger revisor X. Revisorn kan dock inte skriva om sina misstankar om brottslighet. Sådana angelägenheter skall det inte spekuleras i i revisionsberättelsen. Ekobrottsgranskaren Q litar på att de auktoriserade revisorerna förstår sitt ansvar och kan tacka nej till sådana uppdrag som strider mot god sed. Hon poängterar dock att alla människor arbetar på basen av sin egen moraluppfattning.

8.3 Revisorer i kampen mot ekonomisk brottslighet?

I den teoretiska referensramen konstateras att revisorer har tystnadsplikt med ett undantagsfall som gäller penningtvätt. När jag frågar CGR-revisorn X om en eventuell aktiv rapporteringsskyldighet gentemot finska myndigheter, är hans första reaktion inte så tillmötesgående. ”Utgångspunkten är ju alltid att vår kund är ärlig och sköter sina affärer på behörigt sätt. Dessutom är det frågan om förtroende. Att revisorer skulle rapportera om sina misstankar till utomstående myndigheter, passade inte ihop med revisorns nuvarande arbetsbeskrivning.” X menar att de finns till för sina kunder och kunders intressenter. Revisorer fungerar som ett certifikat mellan företaget och dessa ägare. ”Vi fungerar alltså för kunden, inte mot kunden”, sammanfattar han. X ger ett konkret exempel: ” Om företaget gör till exempel stora förluster och kassaflöden är dåliga är det helt okej så länge också bokslutet visar detta faktum. Att göra ett minusresultat och visa det i bokslutet är inget brott, tvärtom. Därefter kan visserligen dyka upp spekulationer kring varför revisorn

inte är reagerat på det negativa resultatet eller gjort någonting åt det. Men faktum är att det inte hör till vår arbetsuppgift. Vi *kontrollerar* att bokslutet motsvarar företagets verkliga ekonomiska ställning genom att skaffa tillräcklig revisionsevidens och genom att förfara enligt de bestämmelser som står i lagen. Vi kan alltså inte förbättra resultatet.”

Ekobrottsgranskaren Q diskuterar detta ämne ur en lite annan synvinkel.” På mitt bord ligger oftast sådana fall där man helt eller delvis har struntats i bokföringen. Då finns det sällan ens revisionsdokument till buds. Personer som gör sig skyldiga till olagliga gärningar inom företagsvärlden är oftast helt vanliga människor, som är bra på sin sak och jobbar flitigt men som inte förstår sig på den här byråkratiska delen. Och om det går dåligt för företaget, är det oftast i bokföringen som inbesparingarna påbörjas.”

Hon berättar att samarbete mellan polisen och revisorer är väldigt sällsynt. Då det gäller ekonomisk brottslighet, är det oftast bokföraren som förhörs. ”Bokförare kan i många fall vara lite uttråkade. De tar emot uppdrag som erbjuds och kan i värsta fall få en skolåda full med kvitton som är utan något sammanhang på sitt bord. De matas in i bokföringsprogrammet enligt bästa förmåga och när fallet blir ett polisärende skyller företagare ofta först på sina bokförare innan de inser att felet i första hand ligger hos dem själva. Bokföraren klarar sig ofta utan åtal just på grund av ansvarsfördelningen.” Ekobrottsgranskaren påpekar nog att bokföraren också måste förstå situationer som har tecken på någonting olagligt. T.ex. lånefordringar till bolagsmannen som är helt pank, kan man inte låta hänga med som en framtida inkomst på balansen i många års tid om det är uppenbart att pengarna aldrig kommer att fås tillbaka till företaget. Då måste fordringarna bokas som kreditförluster.

Vid intervjutillfället med skattegranskaren Y går vi indirekt in på ”förbättring av resultatet” i form av skatteplanering. Han nämner bland annat de stora revisionsbolagen som erbjuder skattekonsertering åt sina kunder. Varför söker företag sig inte till skatteförvaltningen utan frågar råd hos andra företag? ”Det verkar ju lite konstigt”, konstaterar jag. Y ger mig ett väldigt enkelt svar: ”Det finns ju en viss skillnad mellan konsultering och rådgivning. Skattegranskaren tar inte emot beställningsarbeten, och kan inte heller ta betalt för sådana tjänster eftersom vi arbetar för staten. För detta ändamål finns skilda vinstdrivande företag.” Han förklarar att skattegranskningen görs på skatteförvaltningens eget initiativ och baserar sig på deras egen uppföljning. I vissa fall kan även en angivelse från utomstående håll leda till en skattegranskning hos företag.

Vad gäller frågeställningen ”revisorer som ett aktivt verktyg i kampen mot ekonomisk brottslighet” är skattegranskaren Y ganska långt av samma åsikt som CGR-revisorn X. Y upplever att så som situationen är nu, kan revisorer inte arbeta med bekämpning av ekonomisk brottslighet. I sådant fall borde hela revisionsystemet förnyas och stora ändringar speciellt i rapporteringsskyldigheten göras. Båda tror att resurser för ekobrottbekämpning hos revisionsföretag eventuellt skulle finnas. X medger att revisorer kanske kunde ha resurser för ekobrottbekämpning men då skulle hela revisionsarbetet få totalt nya synvinklar. Detta anser han inte vara önskvärt. Y betonar den stora kvantiteten: ”Om vi granskar 3-5 % av alla finländska företag per år, är procenten reviderade företag massvis högre.” Han menar att i fall alla dessa företag skulle granskas ur ekobrottsbekämpningens synvinkel, skulle det säkert dyka upp sådana gärningar som man inte annars kunde ingripa i.

Nivån på samarbetet mellan myndigheter och revisorer är väldigt lågt. X nämner några situationer där samarbetet finns, t.ex. specialgranskning av konkursbon och sådana angelägenheter som berör penningtvätt. Skattegranskaren Y upplever att de sällan har konkret samarbete. Då de går på fältet och skattegranskar företag, kollar de alltid igenom dokument gjorda av revisorer men annars är samarbetet väldigt marginellt. Detta konstaterar även ekobrottsgranskaren Q som sällan har någonting med revisorer att göra. I vissa fall kan hon ringa upp revisorer som har reviderat företag som blivit åtalade för ekonomiska brott. ”Problemet är bara det att oftast är dessa företag reviderade för länge sen och revisorer kan ju inte komma ihåg alla detaljer. Oftast faller dessa fall till vår kännedom efter många års kriminalitet, vanligtvis senast då de söks till konkurs och blir konkursbon.” Anmälningar till polisen görs oftast via skatteförvaltningen. De har starkt samarbete. Q berättar de ofta har gemensamma interna skolningar där de går igenom allmänna trender i företagsvärlden. ”Å andra sidan är polisens och revisorn synpunkter på denna sak så olika. Om vi hade mer samarbete, och revisorer skulle ha rapporteringsskyldighet skulle det urvattna hela idén med revision? Deras uppgift är ju inte att spåra efter allvarliga olagligheter. Det är främst polisens uppgift och vi har ju egna granskare för det ändamålet.”

Kunde ett ökat samarbete mellan myndigheter och revisorer då minska ekonomisk brottslighet? Skattegranskaren Y upplever att tröskeln för de personer som sysslar med olagligheter säkert skulle bli högre. Om det var allmänt känt att även revisorer kan rapportera myndigheter om sina misstankar, skulle det säkert bli svårare för företag att begå brott. Ekobrottsgranskaren Q vill dock påpeka att de små företag som inte längre har

revisionskyldighet ändå kan kringgå dessa kontroller, till och med helt lagligt eftersom den nya lagen inte förpliktar dem att upprätta revision. Alla parter tyckte att ökat samarbete kanske skulle minska brottslighet men inte rensa ut problemet helt. Därutöver borde stora ändringar i lagen göras.

9 Analys och slutsatser

På basen av denna undersökning kan jag konstatera att uppfattningarna hos de olika aktörerna är överraskande lika. Revisorer kan fortfarande anses vara en objektiv länk mellan företaget och dess ägare. I denna undersökning framgick att det inte tycks finnas ett förväntningsgap mellan myndigheter och revisorer. Skatte- och polismyndigheten vet vad som hör till det lagstadgade revisionsarbetet och de upplever att revisorer i första hand arbetar för sin kund och kundens intresser. Detta mönster är heller ingen villig att bryta mot. Revisorer skall dock jobba enligt god revisions sed och uppmärksamma risk för missbruk i företag (bland annat ISA 240) men de förväntas inte ha så stor kännedom om bestämmelser i strafflagen eftersom revisorsarbetet inte går ut på att spåra efter olagligheter inom företaget. Detta förstärker upplevelsen om att det inte finns ett stort förväntningsgap mellan myndighetssidan och revisorer. Dessutom är intressen hos dessa parter lite olika. Skatteinspektören är intresserad av ärenden beträffande beskattning och polisen stöter sällan på sådana fall där ens bokföringen skulle vara i skick. Då är det oskäligt att förvänta sig att revision skulle ha upprättats.

Vad gäller samarbetet mellan revisorer och myndigheter, kan jag genom min undersökning konstatera att det är relativt sällsynt. Om det finns revisionsdokumentation, gås den naturligtvis igenom av skatte- och ekobrottsinspektörer. Även specialgranskningar av konkursbon kan klassas som ”samarbete” men som ekobrottsgranskaren konstaterade, är dessa granskningar sällan till stor nytta för polisen med tanke på själva brottsundersökningarna. Därför ha polisen egna granskare som är specialiserade på fall där ekonomiska brott har begåtts. Dessa personer avsöker tecken på ekonomisk brottslighet medan revisorer endast reviderar konkursbon enligt de krav som revisions- och konkurslagen ställer. Målsättningen med dessa två granskaningar är alltså väldigt olika.

Frågan om hurdant samarbete revisorer och myndigheter då kunde ha och om revisorer kunde vara med i bekämpningen av ekonomisk brottslighet väckte dock varierande åsikter. I undersökningen låg fokus på en eventuell aktiv rapporteringsskyldighet gentemot myndigheter. Detta system är redan i bruk i Sverige.

Denna figur tog jag även med i analysdelen för att visa hur revisorernas aktiva rapporteringsskyldighet enligt mig kanske kunde påverka kriminellt tänkande:

Figur 4: "Tillfället gör tjuven": Riskfaktorer för missbruk. (Halonen & Steiner, 2010, 180).

"Attityder" förknippas starkt med psykologi. Om företagare var medvetna om den höga kontrollen, skulle även risken för att bli fast vara högre. "Tillfällen", där brott kunde lyckas, blir också mindre i antalet eftersom missbruk inom företaget kan hittas vid revideringen och därigenom meddelas vidare till statliga organ så som till polis- eller skattemyndigheten.

Trots att aktiv rapporteringsskyldighet skulle tas med i den finska lagstiftningen, kunde den dock inte vara lösning till alla problem. Så som polismyndigheten sade har största delen av fallen där ekonomiska brott har begåtts sällan bokföringen i skick utan att prata om revision. Dessutom är små företag befriade från revisionskyldigheten. Detta är redan en angelägenhet som påverkar situationen. Småföretag kan helt undgå revisionskontrollen och inte bli fast för olagligheter genom revision bara verksamheten hålls i en liten skala. Visserligen kan ökad kontroll utforma en högre psykologisk tröskel för företagare som begår brott: Om revisorer hade en aktiv rapporteringsskyldighet till myndighetssidan, kunde den åtminstone ha en psykologisk inverkan på dem som planerar olagligheter.

Revisorer betonar i sin tur vikten av förtroendet, vilket i och för sig är väldigt förståeligt. I fall aktiv rapporteringsskyldighet gentemot myndigheter skulle finnas, är det klart att revisorns roll som "myndighetsförlängning" skulle existera, åtminstone i någon form. Då skulle även en motstridighet mellan de olika revisionsrollerna uppstå. Är revisorn alltså ett certifikat, så att säga en objektiv kontrollfaktor, eller en spion som jobbar för de finska myndigheternas räkning?

Respondenterna ansåg även att så som situationen är nu, kunde revisorer inte ha en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet. Om ett sådant system togs i bruk, skulle stora ändringar i lagstiftningen behövas. Vi har ändå en relativt ny revisionslag i Finland. Dessutom tycks inte revisorers och myndigheters intressen träffas, inte ens på halvvägs. Revisorer vill säkra kvaliteten på bokslutet och närma sig kunden på ett objektivt sätt för

att ge kundens intressentgrupper opartisk och sakförståelig information om företagets ekonomiska ställning. Skatteförvaltningens intressen ligger på beskattning och polisen vill koncentrera sig på de kriminaliteterna som begås inom företagsvärlden. Alla parter har sina arbetsroller med dessa roller möter inte varandra så att de kunde stöda varandra.

10 Avslutning

Diskussionen kring bekämpning av ekonomisk brottslighet samt grå ekonomi har väckt mycket känslor under den senaste tiden. Den nu sittande regeringen satsar stora resurser på bekämpning av lagöverträdelse som är förövade i företagsvärlden. Huvudsakliga aktörer i denna kamp är organ som arbetar under staten, men även revisorers roll i detta projekt har varit på tapeten. Av undersökningen framgår att myndigheter inte förväntar sig att revisorer skulle ha så stor inverkan på rensning av ekonomisk brottslighet men anser visserligen att resurserna hos CGR-samfund kunde vara tillräckliga även för detta ändamål. Revisorer vill dock påpeka förtroendefrågan: De arbetar för sina kunder och har mycket på spel då det gäller tystnadsplikt, objektivitet samt andra yrkesetiska principer. Att ha en aktiv rapporteringsskyldighet och därigenom en aktiv roll i bekämpning av ekonomisk brottslighet skulle leda till vissa kollisioner i det traditionella revisionsarbetet.

Enligt mig är den grundläggande frågan följande: ”Varför har vi revisorer och varför vill vi ha dem?” Reviderar vi företag för att få veta i fall de sysslar med någonting olagligt eller är revidering en objektiv kontrollåtgärd som säkrar en viss kvalitet på bokslutet? Kunde man kanske anse att godkända revisorer med högt kunnande redan i sig är ett bra sätt att bekämpa ekonomisk brottslighet?

Som redan konstateras i teorin, har revisorer i Sverige en aktiv rapporteringsskyldighet gentemot myndigheter i fall det vid ett revideringstillfälle framkommer någonting kriminellt. I Finland brukar vi ofta följa granlandets exempel och det skulle inte förvåna mig om denna diskussion fortsätter ända tills någon form av rapporteringsskyldighet implementerades i revisionslagen. Jag vågar inte personligen ta ställning till i fall rapporteringsskyldigheten vore en bra eller dålig sak eftersom revisorer redan har ett väldigt stort ansvar för de gjorda revideringarna, till och med obegränsat, så som revisorn i undersökningen sade.

I vilket fall som helst är det klart att bekämpning av ekonomisk brottslighet är ett högaktuellt ämne som säkert väcker frågor hos både revisorer och myndigheter som

dagligen arbetar med bekämpningen av ekonomisk brottslighet på sätt eller annat. Jag hoppas att detta arbete väcker även åsikter och frågor hos läsaren. För mig har detta arbete varit en intressant resa i världen där ekonomisk brottslighet och dess bekämpning diskuteras öppet men ändå med en viss eftertanke.

Källförteckning

Litteratur

Engerstedt, U. (2010). *Brott i fokus. Rapport från Norra Bantorget, del 1. Balans, 2011* (2), 20-22.

Eskola J. & Suoranta J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Gummerus:Jyväskylä.

Finlands författningssamling:

Revisionslag 13.4.2007/459

Lag om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism

18.7.2008/503

Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*. Studentlitteratur: Malmö

Hentunen, M. & Sailas, O. (2010). *Tilintarkastajan rikosoikeudellisesta vastuusta*. *Tilintarkastus*, 2010 (3), 46-53.

Halonen, K. & Steiner, M.-L. (2010). *Tilintarkastusprosessi käytännössä*. WSOYpro Oy:Helsingfors

Handels- och industriministeriet (1998). *Tilintarkastajan raportointivelvollisuuden laajuus. Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmän- ja toimikuntaraportteja 6/1998*. Oy Edita Ab: Helsingfors

Horsmanheimo, P. & Steiner, M.-L. (2008). *Tilintarkastus. Asiakkaan opas*. WSOYpro:Helsingfors

KHT-yhdistys (2009). *Tilintarkastusalan standardit ja suositukset*. KHT-media Oy: Helsingfors

KHT-yhdistys (2010). *Tilintarkastajan rooli asiakasyrityksen taloudellisissa vaikeuksissa*. KHT-media Oy: Helsingfors

Kauppa- ja teollisuusministeriö (2003). *Tilintarkastuslakityöryhmän raportti*. Edita Publishing Oy: Helsingfors.

Mäkelä, K. (2001). Suomalainen Lakimiesyhdistys. *Talouselämän rikokset, rikosoikeus ja kriminaalipolitiikka –empiirinen ja rikosoikeusteoreettinen tutkimus rauenneista konkursseista*. Gummerus Kirjapaino Oy: Saarijärvi

Saarinen, O.(2005). *Tilintarkastaja ja odotuskuilu*. *Tilintarkastus*, 2005 (3), 4-5.

Svensk författningssamling:

Aktiebolagslag 2005:551

Tomperi, S. (2009). *Tilintarkastus- normeista käytäntöön*. Edita Publishing: Oy: Helsingfors

Elektroniska källor

Andersson, E. (1/2010). *Tilintarkastajärjestelmän uudistaminen. Selvitysmiehen raportti*. (Hämtad: 2.7.2011). Tillgänglig: http://www.tem.fi/files/26199/Raportti_TEM_1_2010.pdf

Brottsförebyggande rådet (18.4.2011). *Ekonomisk brottslighet*. (Hämtad: 19.4.2011). Tillgänglig: http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=18&module_instance=2

Centralhandelskammaren (2010). *TILA:n valvonta-asioiden ratkaisuja 2010 ja VALA:n muutoksenhakuratkaisut*. (Hämtad: 5.9.2011). Tillgänglig: <http://www.tilintarkastuslautakunta.fi/Tutkinta-asiat/Tutkinta-asioiden-ratkaisut>

Centralen för utredning av penningtvätt (2010). *Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2010*. (Hämtad: 5.9.2011) Tillgänglig: [http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/\\$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf)

Ekonomi-info (2003). *Revisor dömd för medhjälp till bokföringsbrott*. (Hämtad: 18.6.2011) Tillgänglig: http://www.ekonomi-info.nu/revisor_domd_for_medhjalp_till_bokforingsbrott_4413.asp

Finansinspektionen (2010). *Åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. (Hämtad: 14.11.2011) Tillgänglig: <http://www.fin-fsa.fi/se/Tillsyn/Marknadstillsyn/Penningtvatt/Pages/Default.aspx>

HE 194/2006. *Hallituksen esitys Eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi*. (Hämtad: 21.6.2011) Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060194>

Kalliokoski, T. (2001). *Opiskelijakirjaston verikkojulkaisu 2005 - Talousrikollisuuden muuttuvat piirteet, vaikutuksetjatorjunnan haasteet*. (Hämtad: 4.5.2011) Tillgänglig: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3752/kalliokoski3345.pdf?sequence=1>

Kaisanlahti, T. (13.3.2007). *Kansainväliset tilintarkastusstandardit uudessa tilintarkastuslaissa.* (Hämtad: 4.7.2011.)

Tillgänglig: <http://www.tilisanomat.fi/lehti/article.php?catid=14&artid=231>

KPMG (2011). *Yritysjohto tekee yhä enemmän väärinkäytöksiä (15.6.2011).* (Hämtad: 7.9.2011) Tillgänglig: <http://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/Lehdistotiedotteet/Sivut/KPMG-Yritysjohto-tekee-yha-enemm%C3%A4n-vaarinkaytoksia.aspx>

Lehtola, M. (4.7.2011). *Torjunta vaatii sitkeyttä.* (Hämtad: 10.9.2011) Tillgänglig: <http://www.savonsanomat.fi/mielipide/mielipidekirjoitukset/torjunta-vaatii-sitkeytt%C3%A4/684040>

Mustonen, T. (2010). *Tilintarkastuksen odotuskuilu.* (Hämtad: 8.9.2011) Tillgänglig: <http://www.bdo.fi/story/tilintarkastuksen-odotuskuilu>

Statistikcentralen (2011). *Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat – Oikeus/Poliisin tietoon tullut rikollisuus.* (Hämtad: 5.9.2011.) Tillgänglig: http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=003_polrik_tau_109_fi&ti=Rikokset+kuukausittain+2011&path=../Database/StatFin/oik/polrik/&lang=3&multilang=fi

TILA (2011). *Puutteellinen dokumentointi toi huomautuksen listayhtiön tilintarkastajalle.* (Hämtad: 5.9.2011) Tillgänglig: http://www.tilintarkastuslautakunta.fi/til_fin/Tutkinta-asiat/Tutkinta-asioiden-ratkaisut/Listayhtion-tilintarkastajalle-huomautus

KVALITATIV UNDERSÖKNING
-INTERVJUFRÅGORNA

Bilaga 1

1. Bakgrundsinformation om respondenten

Namn, yrke

Taustatietoja vastaajasta

Nimi, ammatti

2. Hur skulle Ni beskriva revisorns lagstadgade arbetsuppgifter samt övriga arbetsuppgifter?

Miten kuvailisitte tilintarkastajan laissa määriteltyjä työtehtäviä sekä muita tehtäviä?

3. Hur noggrant borde revisorn granska företags bokslut samt övrig dokumentation gällande bokslut? (T.ex. verifikat, kvitton.) Med andra ord: Hurdan granskning skall man förvänta sig av revisorn?

Kuinka tarkasti tilintarkastajan tulisi tutkia yrityksen tilinpäätös sekä muu tilinpäätökseen liittyvä dokumentaatio? Esim. tositeet, kuitit. Toisin sanoen, millaista tarkastusta on kohtuullista odottaa tilintarkastajalta?

4. Hur väl känner Ni till lagstiftningen beträffande ekonomisk kriminalitet? (Lagen om penningtvätt, strafflagen.)

Kuinka hyvin tunnette talousrikollisuutta koskevan lainsäädännön? (rahanpesulaki, rikoslaki.)

5. Hur agerar Ni ifall Ni stöter på olagligheter inom företaget?

Millä tavoin menettelette, jos huomaatte rikollisuutta yrityksen sisällä?

6. Hurdana ekobrott är revisorn skyldig att meddela myndigheter om?

Millaisista talousrikosepäilyistä tilintarkastaja on velvollinen ilmoittamaan viranomaisille?

6A Hurdana ekobrott BORDE revisorn meddela myndigheter om?

Millaisista talousrikoksista tilintarkastajan pitäisi mielestänne ilmoittaa viranomaisille?

7. Borde revisorn ge utlåtanden om misstankar om ekonomisk brottslighet i revisionsberättelsen?

Pitäisikö tilintarkastajan antaa lausunto talousrikosepäilyistä tilintarkastuskertomuksessa?

8. Hurdan roll har dagens revisorer i bekämpning av ekonomisk brottslighet?

Millainen rooli mielestänne nykypäivän tilintarkastajilla on talousrikollisuuden torjunnassa?

8A Hurdan roll revisorn borde ha i bekämpning av ekonomisk brottslighet?

Millainen roolin tulisi olla?

9 Har revisorn möjligheter eller resurser att ingripa i ekonomisk brottslighet? Om så, på vilka sätt? Om inte, varför?

Onko tilintarkastajalla mahdollisuutta tai resursseja puuttua talousrikollisuuteen? Jos näin, millaisin tavoin? Jos ei, niin miksi?

10 Hur upplever Ni; Kunde revisorn aktivt bekämpa ekonomisk brottslighet i sitt arbete? Motivera.

Miten koette; Voisiko tilintarkastaja työssään aktiivisesti torjua talousrikollisuutta? Perustelut.

11 Hur mycket samarbete har revisorer och finska myndigheter (så som polis och skatteförvaltning) när det gäller bekämpning av ekonomisk brottslighet?

Kuinka paljon talousrikostorjuntaan liittyvää yhteistyötä tilintarkastajien ja suomalaisten viranomaisten (kuten poliisin ja verohallinnon) välillä on?

12 Borde revisorer ha mera samarbete med finska myndigheter så som polis och skattemyndighet? Varför eller varför inte?

Pitäisikö yhteistyötä tilintarkastajien ja suomalaisten viranomaisten, kuten poliisin ja veroviranomaisten, välillä lisätä? Miksi, tai miksi ei?

13 Kunde ökat samarbete mellan revisorer och myndigheter minska ekonomisk brottslighet?

Voisiko lisääntynyt yhteistyö tilintarkastajien ja viranomaisten välillä vähentää talousrikollisuutta?